

SOUKROMÁ VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ ZNOJMO s.r.o.

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA A VZNIK EVROPSKÉ UNIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Igor BAŤA**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan HODAČ**

Znojmo, 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci, kterou jsem nazval *Maastrichtská smlouva a vznik Evropské unie*, vyhotovil sám pod vedením Mgr. Jana Hodače a veškeré použité prameny jsem řádně uvedl v seznamu odborné literatury.

V Dobšicích dne 27. dubna 2011

Igor Baťa

Poděkování

Zde bych rád poděkoval především Mgr. Janu Hodačovi, který mi důležitými doporučeními a připomínkami pomohl k vytvoření této práce. Dále bych chtěl poděkovat všem ostatním, kteří mi byli nápomocni při zpracování tohoto díla.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor **Igor BAŤA**
Bakalářský studijní program Ekonomika a management
Obor Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb

Název: **Maastrichtská smlouva a vznik Evropské Unie**
Název (v angličtině): Treaty of Maastricht and genesis of European Union

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je popsat přínosy Maastrichtské smlouvy včetně jejího doplnění Amsterdamskou smlouvou a Niceskou smlouvou.

Postup práce:

1. Studium odborné literatury
2. Zhodnocení získaných poznatků
3. Vlastní závěry práce

Rozsah práce: 40-60

Seznam odborné literatury:

1. BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
2. KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor; PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2007. 402 s. ISBN 978-80-7364-044-6.
3. PELTRÁM, Antonín. *Evropská integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2849-0.
4. PIKNA, Bohumil. *Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje proti mezinárodnímu terorismu)*. Praha: Linde Praha, 2002. 473 s. ISBN 80-7201-383-1

Datum zadání bakalářské práce: duben 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2011

Igor BAŤA
autor

Mgr. Jan HODAČ
vedoucí bakalářské práce

Prof. PhDr. Kamil FUCHS, CSc.
rektor SVŠE Znojmo

Abstrakt

Moje bakalářská práce se zabývá Evropskou unií po přijetí Maastrichtské smlouvy. V teoretické části popisuji otázky, které vedou k podpisu Smlouvy o Evropské unii. Lehce se dotýkám Jednotného evropského aktu. Dále se zaměřuji na největší přínosy Maastrichtské smlouvy a její následné doplnění Amsterodamskou smlouvou a Smlouvou z Nice.

V praktické části popisuji fungování Rady Evropské unie, vysvětluji rozdíl mezi touto Radou a ostatními Radami. Nejdůležitější v praktické části je ovšem srovnání váhy hlasů států po jednotlivých smlouvách. Tedy po Maastrichtské smlouvě, Amsterodamské smlouvě a Smlouvě z Nice. Pro zajímavost ještě uvádím hlasy států po Ústavě pro Evropu a Lisabonské smlouvě.

Klíčová slova: Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva, Smlouva z Nice, Rada Evropské unie.

Abstract

My bachelor thesis deals with the European Union after the adoption of the Treaty of Maastricht. In the theoretical part I describe issues that lead to the signature of the European Union Treaty. I lightly cover the Single European Act. Next I focus on the best contributions of the Treaty of Maastricht and its following supplements with the Treaty of Amsterdam and Treaty of Nice.

In the practical part I describe an operation of the Council of the European Union and I explain the difference between this Council of the EU and other councils. However, the most important part of the practical part is the comparison of weighting votes in countries after the adoption of particular treaties, namely after the Treaty of Maastricht, Treaty of Amsterdam, and Treaty of Nice. Just as a matter of interest I also mention votes of states after the adoption of a Constitution for Europe and the Lisbon Treaty.

Keywords: Treaty of Maastricht, Treaty of Amsterdam, Treaty of Nice, Council of the European Union

OBSAH

1. Úvod.....	9
2. Cíl práce a metodika	10
Teoretická část	11
3. Vývoj ES na přelomu 80. a 90. let.....	11
3.1. Jednotný evropský akt	12
3.2. Politické změny.....	13
4. Maastrichtská smlouva (Smlouva o Evropské unii)	13
4.1. Proces ratifikace.....	14
4.2. Cíle Evropské unie.....	16
4.3. Maastrichtský chrám.....	17
4.3.1. První pilíř	17
4.3.2. Druhý pilíř.....	19
4.3.3. Třetí pilíř	20
4.4. Výjimky ze smlouvy	21
5. Amsterodamská smlouva.....	21
5.1. Důležité změny v prvním pilíři.....	22
5.2. Důležité změny ve druhém pilíři	23
5.3. Důležité změny ve třetím pilíři	24
6. Smlouva z Nice	25
Praktická část	26
7. Rada EU	26
8. Vymezení pojmu.....	27
8.1. Evropská rada	27
8.2. Rada Evropy	27
9. Historie Rady EU.....	28
10. Předsednictví Rady EU.....	28
11. Výbor stálých zástupců členských států (COREPER).....	29
12. Zasedání Rady EU	30
13. Procedury rozhodování s účastí Rady EU	31
13.1. Konzultace	31
13.2. Spolupráce	32
13.3. Spolurozhodování	32
14. Hlasování v Radě EU.....	33
14.1. Hlasování prostou většinou.....	34
14.2. Jednomyslné hlasování	34
14.3. Hlasování kvalifikovanou většinou	34
15. Váha jednotlivých členských zemí po Maastrichtské smlouvě	35
15.1. Ióanniský kompromis	37
16. Váha hlasů jednotlivých členských zemí po Amsterdamské smlouvě	40
17. Váha hlasů jednotlivých členských zemí po Smlouvě z Nice	42
18. Smlouva o Ústavě pro Evropu.....	46
18.1. Váha hlasů po Smlouvě o Ústavě pro Evropu	47
19. Lisabonská smlouva.....	47
19.1. Váha hlasů po Lisabonské smlouvě.....	49
Závěr	51
Seznam literatury	53
Seznam elektronických zdrojů.....	54
Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	55

1. Úvod

Seskupení sedmadvaceti států je dnes důležitější, než kdykoliv předtím. Při každodenním narůstání státních dluhů jednotlivých států je vzájemná pomoc a solidarita členů Unie pro přežití společné měny nejdůležitější. Pokud nějaká méně zadlužená země, která je ekonomicky dosti silná, odmítne pomoci nějaké jiné zemi, jenž stojí před státním bankrotem, povede to k zániku společné měny. Jelikož takových států je mnoho, není to pouze Řecko. Navíc i velké členské země jsou velmi zadlužené. V případě že Finsko, kde výrazně posílily protievropské nálady, se rozhodne nepomoci krachem ohroženým krajinám, tak se ještě nic velkého nestane. Protože jeho díl záchrany může být rozdělen mezi ostatní. Jenže proč by další státy měly pomáhat „velkým dlužníkům“, když nemusí. Z toho vyplývá, že jakmile byt' jediná země odmítne, celý záchranný plán se zhroutí.

Celému tomuto problému se dalo předejít již v době vzniku Evropské unie. Smlouva o EU obsahovala pět kritérií, které musely členské země splnit pro vstup do eurozóny. Pokud členská země vstoupila do třetí fáze Evropské měnové unie, tak poté již nemusela splňovat podmínky. Kdyby se do Maastrichtské smlouvy nebo do jiného doplňujícího dokumentu zavedlo dodržování kritérií i po zavedení eura, zadluženost krajin by nebyla tak obrovská a Společenství by nemuselo řešit otázky týkající se pomoci.

Určitě velkým přínosem celého procesu Evropské integrace je, že je téměř nemyslitelné, aby mezi dvěma státy v Evropské unii vznikl ozbrojený konflikt. Nicméně je otázkou, jestli rozšiřování Unie by v dnešní době bylo pro stávající členy vhodné, či nikoliv. Bezsporně by si polepšily země, které by vstoupily, protože by čerpaly z různých fondů peníze. Jednalo by se o státy chudší, protože všechny ostatní bohaté země již jsou ve Společenství. Nejednalo by se tedy o rozšíření, které by bylo pro stávající členy nějak prospěšné. Nejdůležitější přístupová vlna byla v roce 1995, kdy pár let po vzniku Evropské unie přistoupily země, které byly v rozdělené Evropě na východní a západní blok neutrální. Zajímavé je, že se evropské lídři nedokázali pořádně domluvit, když řešili na mezivládních konferencích otázky týkající se rozšíření Unie. Společenství na východní rozšíření vlastně připravila až Smlouva z Nice. Amsterdamská smlouva v tomto úkolu zklamala, a tak vyvstává otázka, jestli si většina členů vůbec přeje rozšiřování Evropské unie.

2. Cíl práce a metodika

Vždy jsem se zajímal o evropská témata, ať už se jednalo o dějiny Evropy od antiky, přes středověk, do současnosti. Takže toto téma se mi zdálo zajímavé hlavně z důvodu, že Česká republika se od roku 2004 stala součástí Evropské unie.

Pro teoretickou část jsem si stanovil cíl, že popíši přínosy Maastrichtské smlouvy. Co se týká prvního a dvou nově vzniklých pilířů pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a pro vnitro a justici. Po popsání nových věcí jsem se zaměřil na některé změny, které přinesly pozměňující dohody pro tuto smlouvu. Jedná se o Amsterodamskou smlouvu a Smlouvu z Nice.

V praktické části se zaměřuji na Radu Evropské unie. Stanovil jsem si cíl srovnat váhy hlasů pro hlasování kvalifikovanou většinou jednotlivých členských zemí po Maastrichtské smlouvě, Amsterodamské smlouvě a po Smlouvě z Nice. To bylo hlavním cílem, vedlejším záměrem bylo objasnit funkci Rady ministrů a její činnost ve Společenství. Uvádím také hlasy států po Smlouvě o Ústavě pro Evropu a Lisabonské smlouvě. A také vysvětluji nový způsob hlasování kvalifikovanou většinou, které obě dohody zavádí.

Při své práci jsem využil především literárních zdrojů, které uvádím v seznamu literatury. Po prostudování literatury jsem popsal plánované cíle v teoretické části. Poté jsem začal studovat váhu hlasů členských zemí po jednotlivých smlouvách. Zajímalo mne rozložení hlasů států v procentech. Provedl jsem výpočty, které jsem zobrazil v grafech. Jednalo se o Maastrichtskou smlouvu, Amsterodamskou smlouvu a Smlouvu z Nice¹. Hlasy rozdělené v procentech již neuvádím po ústavní smlouvě a Lisabonské smlouvě, protože se jedná o stejné hlasy, které jsou uvedeny ve Smlouvě z Nice. Nové způsoby hlasování kvalifikovanou většinou, které jsou popsány v těchto dvou nových spisech², již různé hlasy mezi státy nerozděluje.

¹ Graf zobrazuje procenta po 1. lednu 2007, kdy přistoupilo Rumunsko a Bulharsko.

² Ve skutečnosti se jedná pouze o jeden způsob, který Lisabonská smlouva převzala od ústavní smlouvy.

Teoretická část

3. Vývoj ES na přelomu 80. a 90. let

Podle Fialy a Pitrové (2003, s. 121) Jacques Delors po svém nástupu do čela Komise v roce 1985 si jako hlavní úkol vytkl realizaci dříve stanovených a dosud nesplněných cílů, jakými bylo například budování společného trhu, nebo úprava principů hospodaření ES. Delors usiloval o rozvoj integrace směrem k politickému sjednocení, a proto považoval dokončení vnitřního trhu a zajištění finanční stability Společenství za základní podmínky dalšího vývoje integrace.

Jak ve své knize píše Booker a North (2006, s. 268), nyní, když ES mělo 12 členů, působilo v něm ve skutečnosti 13 vlád – tou třináctou byla Evropská komise. Podle svého statutu byl Delors „šéfem vlády“, v některých ohledech výše postaveným než Thacherová. Ona ho vnímala jen jako „vysokého úředníka“ a podle toho se k němu také chovala. Není proto divu, že se Delors proti jejímu jednání vzpíral.

Margaret Thacherová, držící funkci ministerské předsedkyně nejdéle v tomto období ze všech států ES, se těšila ve Velké Británii veliké oblibě. Zejména kvůli hospodářské politice. Za její vlády došlo k privatizaci prodělečných státních podniků. Po zeštíhlení počtu zaměstnanců v těchto společnostech začaly být podniky ziskové a dokonce firma British Steel se stala z jednou nejlepších ocelářských společností světa. Právě proto kritizovala společnou zemědělskou politiku Společenství, která byla nepromyšlená, ztrátová a vedla k velkým zemědělským přebytkům.

McAllister in Beach (2005, s. 40), tvrdí, že většina významných otázek byla uzavřena v době Lucemburského summitu, který se konal 2.-4. prosince 1985. Za nevyřešené otázky bylo považováno společný trh, pravomoci Evropského parlamentu a otázky soudržnosti a měnové unie. Booker a North (2006, s. 260) doplňují, že Německo tak opustilo Velkou Británii a slíbilo, že akceptuje v nové smlouvě zmínku o HMU, a to výměnou za ústupek Francouzů v jiné otázce. Delors, proto do preambule nové smlouvy mohl vložit větu, jíž se Společenství zavazovalo k „postupné realizaci hospodářské a měnové unie.“ Deset členů ES tedy nakonec formálně uzavřelo Jednotný evropský akt – smlouvu, v níž potvrdili své přání přeměnit vzájemné vztahy v „Evropskou unii.“

3.1. Jednotný evropský akt

Jednotný evropský akt, jenž byl podepsán v únoru 1986 a vstoupil v platnost v lednu 1987, zrevidoval pařížskou smlouvu a římské smlouvy. Cíle v něm deklarované byly následující: překonat postupující eurosklerózu³, posílit politický aspekt Evropského společenství, podpora Volného trhu a jeho liberalizace, opětovné nastartování procesu nadnárodní integrace, posílení sociální komunitární dimenze zmírňující negativní sociální důsledky fungujícího tržního hospodářství a překonání ochablosti, jež se začala vkrádat do procesu rozhodování. Akt zahrnoval zásadní politická a institucionální témata, mimo jiné se dotýkal měnové a hospodářské politiky, ochrany životního prostředí, sociální politiky a otázky výzkumu a technologického rozvoje, jak uvádí Janíček, Drdla a Rais (2002, s. 14).

Dle Fialy a Pitrové (2003, s. 122) po přijetí reforem zakotvených v Jednotném evropském aktu, které potvrdily odhodlání členských zemí dokončit vytváření vnitřního trhu, se proto Komise soustředila na finanční otázky. V centru její pozornosti byla především reforma rozpočtových pravidel a také celková reforma finanční politiky Společenství.

Preambule Jednotného evropského aktu dle Königa, Laciny a Přenosila (2007, s. 60), hovoří také o přetvoření celku vztahů mezi státy Evropských společenství na Evropskou unii. Smlouva o Jednotném evropském aktu také podpořila používání hlasování kvalifikovanou většinou na úkor hlasování jednomyslného. Svou roli zde sehrálo především rozšíření členské základny ES z původních šesti zemí na dvanáct zemí. Nalezení naprosté (jednomyslné) shody mezi 12 zeměmi již bylo oproti původnímu stavu mnohem obtížnější.

Booker a North (2006, s. 261) si myslí, že skutečný význam Jednotného evropského aktu však spočíval v jeho názvu. Byl sice prezentován tak, jako by pojednával především o jednotném trhu, ve skutečnosti však představoval zásadní krok směrem k vybudování „jednotné Evropy“.

³ Jedná se o období, které trvalo skoro 18 let. Začalo v roce 1968 a skončilo podpisem Jednotného evropského aktu. Je doprovázeno hospodářskou stagnací a zaostávání států ES za Spojenými státy americkými a Japonskem. Hlavním důvodem bylo rozdělení evropského trhu národními hranicemi.

3.2. Politické změny

Plechanovová (2004, s. 96) píše, že vývoj Evropských společenství na přelomu 80. a 90. let, jenž vedl k přijetí Maastrichtské smlouvy a vzniku Evropské unie, byl nutně ovlivněn zásadními politickými změnami, jež proběhly ve střední a východní Evropě v letech 1988-1990. Zhroucení komunistických režimů v této části kontinentu mělo na vývoj společenství rozporuplný vliv. Na jedné straně bylo „vítězstvím Západu“ ve studené válce a dokladem legitimacy a životaschopnosti politických a ekonomických struktur vytvořených v západní Evropě po druhé světové válce –, a mezi nimi patřila Evropská společenství přes všechny peripetie k nejúspěšnějším –, na druhé straně vyvstala otázka, jak se postavit vůči zemím z východní části kontinentu, jejichž nově vznikající demokratické režimy na ně pohlížely jako na svůj vzor a cíl.

Plechanovová (2004, s. 98) uvádí, že exodus východních Němců do Československa a Maďarska od konce srpna 1989 a následný pád berlínské zdi však zahájil proces, který vcelku neochvějně směřoval ke sjednocení Německa a pádu komunistických režimů v celé východní Evropě. Politická mapa poválečné Evropy se během několika měsíců zcela proměnila. Členské státy společenství stály před otázkou, jak na vzniklou situaci reagovat, přitom bylo patrné, že jejich zájmy se vzájemně rozcházejí více než kdykoliv předtím.

Dle Königa, Laciny a Přenosila (2007, s. 61) období devadesátých let 20. století začalo symbolicky sjednocením Německa a pokračovalo přípravami na to, co bychom mohli s nadsázkou nazvat sjednocením Evropy. Poprvé od konce 2. světové války, kdy byl kontinent rozdělen ostnatým drátem na východní a západní část, se většině států v Evropě nabídla příležitost mírové spolupráce a spojenectví v nejširším slova smyslu.

4. Maastrichtská smlouva (Smlouva o Evropské unii)

Členské státy Evropského Společenství se dohodly v prosinci 1991 na uzavření Maastrichtské smlouvy. Smlouvu podepsaly v holandském Maastrichtu dne 7. února 1992. Po obtížné ratifikaci vstoupila v platnost dne 1. listopadu 1993. Jednalo se o nejrozsáhlejší reformu Římských smluv, kterými vznikly v roce 1957 Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii.

Booker a North (2006, str. 313) ve své knize uvádějí, že myšlenku Smlouvy o Evropské unii poprvé vyslovil bývalý komunista Spinelli. Poradci prezidenta Mitterranda pak v roce 1984 navrhli, aby byla rozdělena do dvou částí, z nichž první byla nazvána Jednotný evropský akt.

Baldwin a Wyplosz (2008, s. 397) píší, že Maastrichtská smlouva znamená konec jedné dlouhé cesty – tři desetiletí snah o dosažení měnové unie a ze symbolického hlediska byl úřední název Evropské společenství změněn na Evropskou unii, aby bylo vyjádřeno, že Smlouva se netýkala jen hospodářství, ale také zahrnovala politické aspekty. Dva nové pilíře – zahraniční a bezpečnostní politika; spravedlnost a vnitřní bezpečnost – doplnily původní hospodářský pilíř. Plechanovová (2004, s. 103) tvrdí, že Evropská unie stojící na takto různě vymezených pilířích nezískala mezinárodněprávní subjektivitu.

4.1. Proces ratifikace

Smlouvu o EU bylo nutné ratifikovat všemi členskými státy Společenství, protože obsahovala ustanovení, že pokud by nedošlo k ratifikaci byť v jednom státě, stala by se Smlouva neplatná. Proto některé státy nechaly rozhodnout občany v referendu a jiné ratifikovaly Smlouvu o EU parlamentní cestou. Referendum bylo vyhlášeno v Dánsku, Francii a Irsku.

Ratifikace Smlouvy o EU probíhala s obtížemi, proto bylo nutné původní termín, kterým měla Smlouva vejít v platnost posunout z plánovaného počátku roku 1993 až na listopad 1993. Hlavním důvodem bylo odmítnutí Smlouvy dánskými občany v referendu a nutnosti provedení ústavních změn. Obtížné schválení Smlouvy bylo, kromě Dánska, také ve Francii, Německu a Velké Británii.

Jako první přistoupili k lidovému hlasování Dánové. K referendu se přikročilo proto, že se nepodařilo Smlouvu schválit ve Folketingu, což je dánský parlament, potřebnou pěti šestinou hlasů. K hlasování přišli Dánové 2. června 1992. Svůj názor na Smlouvu přišlo vyjádřit 83 % oprávněných voličů. Smlouvu odmítlo 50,7 % občanů. Po odmítavém stanovisku se zdálo, že je Smlouva ztracena. Tehdejší francouzský prezident Francois Mitterrand 3. června 1992 oznámil, že ratifikace proběhne ve Francii také referendem,

i když ústava lidové hlasování nevyžadovala. Velká Británie nechtěla přikročit k ratifikaci, dokud se „Dánský problém“ nevyřeší. Nakonec bylo rozhodnuto, že se bude v ratifikačním procesu pokračovat a dánské straně se ponechá čas na zvážení svého odmítnutí. Svoje záporné stanovisko mohli občané Dánska změnit v referendu konaném 18. května 1993. Dánsku byly připojeny do textu Smlouvy výjimky, které voliči akceptovali a svůj souhlas Maastrichtské smlouvě dalo 56,7 % dánských občanů. Referendum také přilákalo o 2,5 % více Dánů než tomu bylo v prvním neúspěšném pokusu.

Dále se prostřednictvím referenda rozhodovalo ve Francii. Podle veřejného průzkumu konaného půl roku před referendem dvě třetiny Francouzů podporovali přijetí Maastrichtské smlouvy. Avšak podpora se s plynoucím časem stále snižovala. Snižování podpory lze přisoudit rozsáhlé krizi, kterou způsobily spekulativní útoky, které se zprvu zaměřily na italskou liru a britskou libru. Zanedlouho se v problémech ocitly také měny Irska, Portugalska a Španělska. Francouzi také měli strach ze ztráty národní identity. Nakonec se k referendu dostavilo 70 % oprávněných voličů. Výsledek byl velice těsný a pro schválení Smlouvy se vyslovilo 51 % občanů.

Potíže s ratifikací se naskytl také v Německu. Zde však nešlo o odmítnutí Smlouvy, ale o porovnání Smlouvy s německou ústavou. Nakonec ústavní soud prohlásil, že Smlouva není v rozporu s ústavou. Také upozornil na suverenitu členských států, když došel k závěru, že Smlouva o EU nezakládá stát.

Vláda Velké Británie několikrát odmítla lidové hlasování při ratifikaci Maastrichtské smlouvy. Tedy bylo nutné schválení parlamentním procesem. K hlasování mělo dojít v době, kdy země procházela hospodářskou recesí, při které se zvýšil počet nezaměstnaných. Navíc při přijetí Smlouvy o EU by Velká Británie musela platit příspěvek do rozpočtu Společenství o 2 mld. liber větší. Tyto důvody vyvolávaly velký otazník nad ratifikací v této zemi. Při hlasování v Dolní sněmovně se 339 poslanců postavilo za přijetí Smlouvy. Proti této Smlouvě hlasovalo 299 poslanců. Tedy i zde byla Smlouva schválena.

4.2. Cíle Evropské unie

Fiala a Pitrová (2003, s. 130) si myslí, že Smlouva o EU pozměnila zásadním způsobem cíle a závazky Společenství. Ačkoliv se jednalo o změny všeobecného charakteru, je jistě především nezbytné zdůraznit transformaci ES na EU jako výraz nové identity Společenství. Zastřešení stávajících smluv a tří existujících Společenství novou Smlouvou o EU znamenalo z hlediska členských států přijetí další politické odpovědnosti v rámci dvou nových pilířů. Unie se také označila za subjekt mezinárodních vztahů, který má zájem o rozvíjení své zahraničně politické identity. Z toho hlediska je ovšem zajímavá absence definice právní subjektivity nově vzniklého seskupení.

Dle Janíčka, Drdly a Raise (2002, s. 18) jsou hlavní cíle EU v Maastrichtské smlouvě vymezeny takto:

- 1) podpora harmonického a vyváženého rozvoje hospodářských činností, trvalý a neinflační hospodářský růst
- 2) respekt k životnímu prostředí
- 3) konvergence hospodářské výkonnosti členských států s vysokou zaměstnaností a sociální podporou
- 4) zvyšování životní úrovně a kvality života
- 5) hospodářská a sociální soudržnost a solidarita členských států Unie

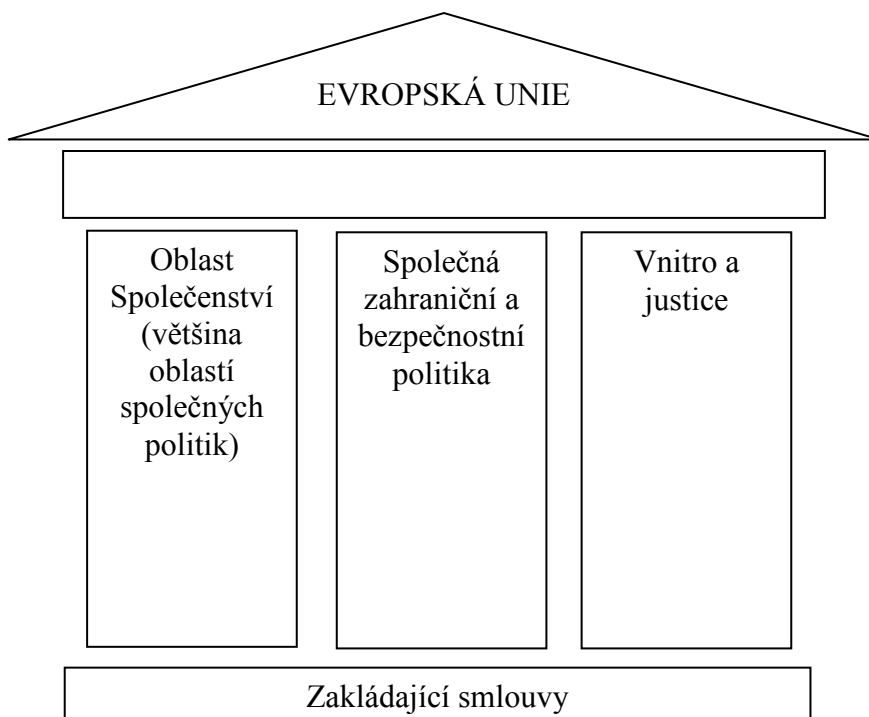
König, Lacina a Přenosil (2007, s. 64) uvádí, že cíle Evropské unie logicky vyplývají z úvodního článku smlouvy:

- 1) podporovat vyvážený a trvale udržitelný hospodářský a sociální pokrok, zejména vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posilováním hospodářské a sociální soudržnosti a zavedením hospodářské a měnové unie s jednotnou měnou
- 2) potvrzovat svou identitu na mezinárodní scéně, zejména prováděním společně zahraniční a bezpečnostní politiky včetně budoucího vymezení společné obranné politiky, která by v určitém okamžiku mohla vést ke společné obraně
- 3) upevňovat ochranu práv a zájmů státních příslušníků svých členských států zavedením občanství Unie
- 4) rozvíjet úzkou spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí

4.3. Maastrichtský chrám

Maastrichtský chrám znázorňuje tři pilíře, které vyrůstají ze zakládajících dokumentů. První pilíř je tvořen původní Smlouvou o EHS, kterou Maastrichtská smlouva přejmenovala na Smlouvu o Evropském společenství. Do druhého pilíře řadíme společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP). Třetí pilíř je zaměřen na spolupráci v otázkách týkajících se vnitra a justice.

Obr. č. 1: Maastrichtský chrám

Zdroj: Alain Boulaz in König, Lacina, Přenosil (2007, s. 125)

4.3.1. První pilíř

Baldwin a Wyplosz (2008, s. 70-71) píší, že první pilíř, který zahrnuje valnou většinu aktivit EU, se nazývá Evropské společenství (dříve Evropské hospodářské společenství či Evropská společenství). Zahrnuje společný trh, program jednotného trhu, politiku na ochranu hospodářské soutěže, společnou zemědělskou politiku atd. Patří pod něj i hospodářská a měnová unie (EMU) spolu s Evropskou centrální bankou, jednotnou měnou a souvisejícími pravidly a procedurami. Podle Maastrichtské smlouvy zůstávají nadnárodní principy platné jen pro záležitosti prvního pilíře a Smlouva přesně vymezuje roli Komise, Soudu a Rady ve druhém a třetím pilíři.

Při přípravě Maastrichtské smlouvy se hospodářská situace v různých zemích Společenství značně odlišovala. Německo proto požadovalo, aby vstup do měnové unie nebyl automatický. Výsledkem bylo zařazení do Maastrichtské smlouvy pět kritérií, které musí stát splnit, pokud chce vstoupit do měnové unie. Tato fiskální a měnové kritéria mají zamezit tomu, aby odlišný vývoj v různých zemích Unie ohrožoval měnovou stabilitu pro přechod k závěrečné etapě měnové unie. Kritéria jsou snadno kontrolovatelná a vybízí členské země k rozvážené fiskální a měnové politice.

Had a Urban (2000, s. 96) uvádí, že fiskální kritéria jsou dvě: rozpočtový deficit nesmí překročit 3 % HDP a celkový vnitřní dluh nesmí překročit 60 % HDP. Hlavním smyslem fiskálních kritérií je udržet ve zdravém stavu veřejné finance, aby z nich nebyla ohrožována cenová stabilita. Měnová kritéria jsou tři: udržení cenové stability patrné z míry inflace, která nepřevyšuje míru inflace tří členských států, jež v této oblasti dosáhly nejlepších výsledků, o více než 1,5 %. Země musí udržovat také stabilitu dlouhodobých úrokových sazeb (sazby nesmí převyšovat dlouhodobé úrokové sazby tří členských, jež v této oblasti dosáhly nejlepších výsledků, o více než 2 %). A konečně se požaduje, aby členská země alespoň po dobu posledních dvou let udržovala stanovené rozpětí své měny v EMS bez devalvace.

Had a Urban (2000, s. 26) tvrdí, že podle Smlouvy o Evropské unii existují tyto hlavní instituce Unie: Evropská rada, Evropský parlament, Rada, Komise, Soudní dvůr, Účetní dvůr. Mezi poradní instituce v rámci ES patří Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů. Každá instituce vykonává pravomoci, které jsou jí svěřeny. Smlouva o Evropské unii vychází ze zásady institucionální rovnováhy, což však neznamená, že jednotlivé instituce mají stejnou váhu. Každá instituce má pravomoc přijímat vlastní procedurální pravidla. Musí vykonávat své pravomoci tak, aby respektovala pravomoci ostatních institucí a loajálně s nimi spolupracovala.

Podle Fialy a Pitrové (2003, s. 131) Smlouva o EU se v rámci 1. pilíře zabývala kromě dílčích reforem jednotlivých politik také rozsáhlejšími změnami institucionální struktury. Z hlediska evropských orgánů se velmi důležitým stalo především přijetí principu subsidiarity, který se měl stát základním východiskem, podle něhož budou nadále řešeny vztahy mezi bruselským centrem, státy a dalšími územně-správními jednotkami. Smlouva

o EU tedy přijetím principu subsidiarity konstatovala, že nadále budou orgány EU zasahovat pouze v případech, kdy to bude nezbytně nutné. V situaci, kdy postačí k dosažení výsledku přijetí opatření na úrovni členských zemí, nebude se Komise angažovat. Kromě vyhrazení kompetencí vyzvala Smlouva o EU také ke sledování toho, jak je princip subsidiarity realizován uvnitř společenství. Podle Hada a Urbana (2000, s. 45) princip subsidiarity v praxi znamená, že každý veřejný úkol má být vždy řešen na té úrovni, která jej může uspokojivě splnit, tj. na úrovni obce, regionu, spolkové země, členského státu a úkoly společné pro všechny státy jsou řešeny na úrovni Evropské unie.

Plechanovová (2004, s. 103) uvádí, že změny v institucionálním vymezení ES se nejvíce dotkly postavení a kompetencí Evropského parlamentu. Byly explicitně vymezeny čtyři procedury, jimiž se EP podílí na přijímání legislativních aktů, mezi nimiž přibyla procedura spolurozhodování. Tou EP získal právo ve vymezených oblastech s konečnou platností zabránit přijetí legislativního návrhu, pokud Komise a Rada nejsou ochotny přijmout jeho pozměňovací návrhy.

4.3.2. Druhý pilíř

Maastrichtskou smlouvou bylo stanoveno, že společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) se bude zabývat problémy, které mají souvislost s bezpečností Unie. Dojednání SZBP umožnilo, aby se Evropská unie mohla vyjádřit k významným záležitostem v mezinárodních vztazích, lidských právech a ozbrojených konfliktech. Unii reprezentoval vůči třetím zemím a mezinárodním organizacím předsednický stát Rady. Tomuto státu pomáhaly v případě nutnosti státy, které zastávaly předsednickou činnost před ním a po něm.

Peltrám (2009, s. 90) píše, že cíle SZBP jsou:

- 1) zabezpečení společných hodnot, základních zájmů a nezávislost Unie
- 2) posilování bezpečnosti Unie a jejích členských států
- 3) zachování míru a posilování mezinárodní bezpečnosti v souladu se zásadami Charty OSN, helsinského Závěrečného aktu a Pařížské charty
- 4) podpora mezinárodní spolupráce, rozvoj a upevňování demokracie a právního státu a respektování lidských práv a základních svobod

Dle Hada a Pikny (2001, s. 20) Radě byla svěřena rozhodující role při definování a provádění SZBP. Rada rozhodovala na základě jednomyslnosti s výjimkou procedurálních otázek, a otázek, na něž platila zásada rozhodování kvalifikovanou většinou. Rada získala pravomoc rozhodovat o tom, jak bude postupovat ve vztahu ke konkrétním mezinárodně politickým otázkám, kdy jsou dotčeny zájmy Unie. Nástroje, které měla k dispozici, zahrnovaly společná stanoviska, společný postup a společné akce Unie.

Fiala a Pitrová (2003, s. 132) rozdělují SZBP na část zahraničně-politickou, která navazuje na Evropskou politickou spolupráci (EPS), a na oblast obrany. Právě rozvoj sektoru obrany bylo možné v pilíři SZBP považovat za nejvýznamnější integrační posun. Ve Smlouvě o EU je vyjádřen zájem prohlubovat spolupráci se členskými státy Západoevropské unie (ZEU), aniž by tím byly ohroženy vztahy členských zemí k NATO. Unie dále požádala ZEU, kterou označila za nedílnou součást EU, aby vypracovávala a prováděla rozhodnutí a akce Unie mající dopad na obranu.

4.3.3. Třetí pilíř

Třetí pilíř se věnuje spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí. Tento pilíř byl vybudován, podobně jako druhý, na principech mezivládní spolupráce. Tedy pro veškerá rozhodnutí platila zásada jednomyslnosti. Proto mohl libovolný členský stát zablokovat svým nesouhlasem jakoukoliv dohodu. To se ukázalo jako nešikovné, protože Evropská unie nedokázala zareagovat v oblasti týkající se justice a vnitra v řadě věcí tak rychle a pružně, jak by bylo potřebné.

Peltrám (2009, s. 94) označuje za oblasti společného zájmu v rámci třetího pilíře následující oblasti:

- 1) azylovou politiku
- 2) pravidla upravující překračování vnějších hranic členských států a provádění kontrol na nich
- 3) přistěhovaleckou politiku a politiku týkající se státních příslušníků třetích zemí
- 4) boj proti drogové závislosti
- 5) boj proti podvodům v mezinárodním měřítku
- 6) spolupráci soudů v občanskoprávních a trestněprávních věcech

- 7) celní spolupráci a policejní spolupráci za účelem prevence a boje proti terorismu, nezákonnému obchodování s drogami a dalším závažným formám mezinárodního zločinu

Do Smlouvy o EU byla také vložena žádost na založení Evropské policejní spolupráce (Europolu). Dohoda o Europolu byla uzavřena 27. června 1995 a vstoupila v platnost 1. října 1998. Členy tohoto úřadu, který sídlí v Haagu, mohou být pouze členské země EU. Ty vysílají do Haagu své národní styčné důstojníky.

4.4. Výjimky ze smlouvy

Výjimky ze Smlouvy o EU se týkaly Dánska a Velké Británie. Na výjimky udělené Dánsku mělo bezpochyby vliv první neúspěšné referendum z 2. června 1992. Konkrétně byla Smlouva zpřesněna o to, že evropské občanství není náhradou za dánské občanství. Další výjimka se týká hospodářské a měnové unie. To Dánsku zabezpečilo, že nemusí vkročit do třetí fáze, což znamená možnost ponechat si vlastní národní měnu. Dále tu byla výjimka týkající se SZBP. Dánsko získalo nárok na neúčast ve sféře obranné, protože raději preferuje členství v NATO. Tato výjimka Dánsku znemožňuje účastnit se na přípravě či provádění rozhodnutí, které se dotýká obrany. Velká Británie si vymohla výjimku týkající se společné měny a dále se jí podařilo již v průběhu vyjednávání vypuštění pojmu evropská federace ze Smlouvy o EU.

5. Amsterodamská smlouva

Amsterdamská smlouva je výsledkem mezivládní konference, která trvala od 29. března 1996 do 2. října 1997, kdy došlo k podpisu ministry zahraničních věcí. Poté následoval ratifikační proces v členských státech. Lidové hlasování se konalo v Dánsku a Irsku. Dánští a irští občané Amsterdamskou smlouvu schválili. Ostatní země ratifikovaly parlamentní cestou. Smlouva vstoupila v platnost 1. května 1999. Amsterdamskou smlouvou došlo k přečíslování Smlouvy o ES a nahrazení písmenného značení Smlouvy o EU čísly. Pilířovitá struktura, kterou zavedla Maastrichtská smlouva, zůstala dodržena. Smlouva je také méně známá než Jednotný evropský akt a Maastrichtská smlouva.

König, Lacina a Přenosil (2007, s. 72) píší, že Amsterdamská smlouva doplnila cíle Evropské unie především o následující dva body:

- 1) Unie jako prostor svobody, bezpečnosti a práva (volný pohyb osob s kontrolami na vnějších hranicích, opatření týkající se přistěhovalců, práva azylu a předcházení a potírání zločinnosti)
- 2) Postupné vymezování společné obranné politiky vedoucí ke společné obraně

5.1. Důležité změny v prvním pilíři

Amsterdamská smlouva se zabývá aktuální otázkou jak učinit Unii pro evropského občana srozumitelnější a transparentnější. Článek 255 Smlouvy o ES zabezpečuje právo občanů na přístup k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise. Ve svých závěrech amsterdamská Evropská rada požaduje zlepšení úrovně návrhů legislativy Unie, aby byla srozumitelnější pro veřejnost a bylo zabezpečeno její správné uplatňování úřady členských států, jak píší Had a Urban (2000, s. 22)

Plechanovová (2004, s. 149) uvádí, že stanovení maximálního počtu Evropského parlamentu na 700 znamená významné omezení možnosti řešení otázky rozdělení křesel mezi členské státy. Problém spočívá v obrovském rozdílu velikosti populace největšího a nejmenšího členského státu, tj. Německa a Lucemburska, neboť při dodržení principu proporcionality by Německo mělo mít v EP mnohonásobně více poslanců než Lucembursko.

Had a Urban (2000, s. 30) píší, že hlavním přínosem Amsterdamské smlouvy je posílení procedury spolurozhodování. Procedura spolupráce byla omezena na otázky týkající se pouze Evropské měnové unie. Dle Plechanovové (2004, s. 151-152) úprava procedury spolurozhodování byla jedinou institucionální změnou ve vztahu k EP. Smysl změny spočíval v odstranění těch kroků ve druhém a třetím čtení, které činily pozici EP ve vztahu k pozici Rady slabší. Byla zrušena povinnost EP oznamovat záměr zamítnout společné stanovisko, namísto toho bylo EP dáno právo společné stanovisko absolutní většinou hlasů zamítnout rovnou, tj. ukončit legislativní proces v případě, že společné stanovisko vůbec nereflektuje návrhy EP z prvního čtení. Zároveň je pak znemožněno Radě, aby ve třetím čtení přijala návrh, přestože bylo dohodovací řízení neúspěšné. Celá legislativní procedura je dynamizována zavedením dodatečných časových limitů pro jednání institucí, aby se

zbytečně neprotahovala. Touto úpravou je EP postaven skutečně naroveň Radě, jeho pozice má stejnou váhu při určování konečného výsledku legislativního aktu.

5.2. Důležité změny ve druhém pilíři

Zavedení společné zahraniční a bezpečnostní politiky Maastrichtskou smlouvou se ukázalo jako velmi přínosné. Nicméně hlavně kvůli složitým rozhodovacím procesům se nemohly státy Evropské unie projevit dostatečně operativně a pružně. Zásada jednomyslnosti znemožnila vystupovat Evropské unii i v situacích, kdy většina z členů měla zřetelně vymezené stanovisko, jenž ostatní byly připraveni tolerovat.

Novým nástrojem SZBP bylo zavedení společných strategií. O těchto strategiích rozhoduje Evropská rada na principu konsenzu v okruhu, kde mají členové EU závažné společné zájmy. Za provedení strategií zodpovídá Rada, která také doporučuje společné strategie Evropské radě.

Amsterdamská smlouva rovněž přináší novou funkci. Jedná se o Vysokého představitele pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Tento představitel jedná se třetími světy jménem Evropské unie. Sděluje jim evropské stanovisko k dané události, pokud se pochopitelně na něm členské státy shodnou.

Peltrám (2009, s. 97-98) píše, že Amsterdamská smlouva posílila integrační tendence a akceschopnost Unie zavedením nových nástrojů a účinnějších rozhodovacích postupů. Zlepšila koordinaci zahraničně-politických postupů členských zemí. Co se týče druhého pilíře, SZBP se stala sladněnější a účinnější. Posílila rovněž bezpečnostní a obranné prvky, přesto se opět jednalo celkově o slabý kompromis a v zásadě lze konstatovat, že mezivládní struktura SZBP zůstala zachována. V mnoha změnách SZBP v Amsterdamské smlouvě se odráží pragmatický přístup dávající důraz na omezené funkční změny mechanismů SZBP.

Podle Hada a Pikny (2001, s. 23) základním pravidlem pro rozhodování o otázkách SZBP zůstala nadále jednomyslnost (konsenzus). Členské státy však mohou uplatnit tzv. „konstruktivní neúčast“. Jde o neúčast, která blokuje přijetí rozhodnutí ostatními členy Unie. Jestliže členský stát doprovodí svou neúčast formální deklarácí, není sice povinen se

rozhodnutím řídit, musí však ve své politice vycházet z toho, že rozhodnutí zavazuje Unii jako celek a v duchu solidarity se zdržet jakékoliv akce, která by byla v rozporu s opatřeními Unie, jež byla podle tohoto rozhodnutí přijata.

5.3. Důležité změny ve třetím pilíři

Dle Pikny (2002, s. 13) po vstupu Amsterdamské v platnost v roce 1999 byla řada ustanovení, týkající se vnitřní bezpečnosti, komunitarizována, tedy přesunuta ze třetího pilíře Evropské unie do pilíře prvního, jinými slovy, byly dále rozšířeny pravomoci Evropského společenství na úkor členských států.

Konkrétně se jednalo o převedení problémů, které souvisí s ochranou vnějších hranic EU, přistěhovalectví, azylových, vízových otázek a justiční kooperace v občanskoprávních záležitostech. Třetí pilíř byl přejmenován na policejní a soudní spolupráci v trestních věcech. Navíc v dohodě je uvedena tzv. přechodová klauzule, tedy možnost přesunout i některé další otázky ze zůstatkového třetího pilíře do prvního.

Smlouva specifikuje, jak uvádí Fiala a Pitrová (2003, s. 620), že společné postupy v policejní spolupráci zahrnují:

- 1) operativní spolupráci příslušných orgánů při vyšetřování a odhalování
- 2) opatřování, zpracovávání a výměnu informací
- 3) spolupráci a společné iniciativy v oblasti vzdělávání a výměny styčných důstojníků
- 4) společné vyhodnocování jednotlivých vyšetřovacích technik při odhalování závažných forem kriminality

Podle Fialy a Pitrové (2003, s. 620) společný postup justice v trestních věcech podle smlouvy zahrnuje:

- 1) usnadňování a zrychlování spolupráce soudů, ministerstev a dalších odpovědných orgánů
- 2) ulehčování extradice mezi členskými státy
- 3) podporu spolupráce pomocí zajištění slučitelnosti předpisů
- 4) předcházení jurisdikčním konfliktům

- 5) postupné přijímání opatření k zavedení minimálních norem o skutkových podstatách trestných činů a v trestech z oblasti organizované kriminality, terorismu a obchodu s drogami

Had a Pikna (2001, s. 62) píší, že další důležitou změnou, kterou přinesla Amsterodamská smlouva, je začlenění tzv. Schengenských dohod, které se do té doby nacházely mimo strukturu Evropské unie, do jejího rámce. Znamená to, že státy, které jednají o přistoupení k Evropské unii, budou muset přijmout tzv. schengenské *acquis* v plném rozsahu.

6. Smlouva z Nice

Smlouva z Nice byla nutná již při vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost. Lídři Evropské unie se tehdy nedohodli na důležitých otázkách co se týče plánovaného rozšíření Unie o státy střední a východní Evropy. Tedy bylo nutno pro zvýšení počtu členských států reformovat instituce EU. Mezivládní konference byla zahájena 14. února 2000. V prosinci 2000 došlo ke schůzce v hlavním městě Francouzské riviéry, tedy v Nice. Zde došlo k dohodě o nové smlouvě. Ministři zahraničí podepsali závěrečný text smlouvy 26. února 2001. Po obtížnější ratifikaci, v níž vlastně členské země schválily i budoucí rozšíření Unie, vstoupila Smlouva z Nice v platnost 1. února 2003.

König, Lacina a Přenosil (2007, s. 76) píší, že hlavními body smlouvy, byly změny v počtu komisařů, poslanců Evropského parlamentu, soudců Soudního dvora, členů Účetního dvora, Hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů, změny vážených hlasů v Radě EU a rozšíření oblastí, o nichž se rozhoduje kvalifikovanou většinou namísto jednomyslnosti. Změny v Radě a Parlamentu neznamenal jen zvýšení počtu křesel či hlasů, ale také přerozdělení počtu hlasů mezi členskými státy.

Podle Peltráma (2009, s. 104) v oblasti druhého pilíře se jednalo vlastně pouze o dílčí a poměrně nedokonalou reformu zaměřenou na některé institucionální problémy a případně na otázku rozšířené spolupráce, která se právě mohla dotknout SZBP. Ve druhém pilíři smlouva musela především reagovat na prudký rozvoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) po roce 1999, zohlednit tyto změny i v primárním právu a do smluvního rámce musela zahrnout některé institucionální novinky v této politice.

Třetí pilíř poznamenala Smlouva z Nice jen velmi málo. Šlo hlavně o zpřesnění specifikace posílené spolupráce. Jestliže chce členský stát využít posílené spolupráce, musí svoji žádost předat Komisi, ta ji poté předá Radě. Dále Rada konzultuje s Evropským parlamentem a poté rozhodně kvalifikovanou většinou. Smlouva také stanovuje podmínky za kterých lze posílenou spolupráci využít a zakazuje posílenou spolupráci za předpokladu, že lze využít jiných ustanovení smluv. Smlouvou z Nice také vznikl Eurojust, který měl za úkol mimo jiné podporovat a pomáhat orgánům členských států v jejich boji proti zločinu.

Praktická část

7. Rada EU

Je také známá pod pojmem Rada ministrů. Jak již tento název napovídá, skládá se z ministrů jednotlivých členských států. Každého jednání se účastní jeden ministr z daného resortu, kterého se problém týká. Může jít například o jednání ministrů financí, životních prostředí atd. Po přijetí Smlouvy o Evropské unii se orgán sám přejmenoval na Radu Evropské unie. Nicméně toto označení není dodržováno a v zakládajících listinách je zanecháno pojmenování Rada. Název Rada se používá pro celou instituci včetně administrativy. Instituce disponuje zákonodárnými a výkonnými pravomocemi a je hlavní rozhodovací institucí EU, neboť téměř všechna legislativa prochází jejím rozhodovacím procesem. Hledisko této instituce Unie je pro schválení legislativního aktu rozhodující. To znamená, že žádný orgán Společenství nemá kompetence Radě EU vnutit svoje mínění. Nanejvýše mají ostatní organizace schopnost rozhodnutí znemožnit. Rada má své sídlo v Bruselu a Lucemburku.

Základním principem, na němž je umístěna Rada, je stejné zastoupení jedním ministrem. Bez zřetelu na hospodářství daného státu, rozsáhlost území či délku členství. Tato zásada zesiluje požadavek pro nalezení společného stanoviska. Další parametr je odbornost. Tím je zaručeno, že danou problematiku budou vyjednávat a řešit, pokud to bude možné, zástupci příslušných ministerstev z jednotlivých členských zemí. Třetím principem Rady je její politická funkce. Představitelé členských zemí v Radě EU musejí mít oprávnění přijímat jménem svých vlád závazky, jelikož do Maastrichtské smlouvy byla vložena norma, která požaduje ministerské zmocnění představitelů členských zemí v Radě EU.

8. Vymezení pojmu

Tedy Rada Evropské unie je synonymem pro Radu ministrů a Radu. Dále existují další „Rady“, které nemají s Radou EU nic společného. Lidé si je často různě vykládají a dochází k nesprávnému pochopení ostatních „Rad“.

8.1. Evropská rada

Evropská rada je hlavní politická instituce Evropské unie, ve které se sdružují prezidenti nebo předsedové vlád členských zemí Evropské unie a také předseda Evropské komise. Evropské radě pomáhají ministři zahraničních věcí členských států a členové Komise. Někdy se používá pro tato setkání název Evropský summit.

Evropská rada se utvořila ze setkání nejvyšších činitelů členských států Společenství. Poprvé se začalo mluvit o Evropské radě roku 1974 po setkání zástupců členských států v Paříži na návrh tehdejšího prezidenta Francie Valéry Giscarda d'Estainga. První summit se konal v Dublinu roku 1975. Trvalým prvkem v institucionální struktuře Evropského společenství se stala přijetím Jednotného evropského aktu v roce 1986. Maastrichtská smlouva dala Evropské radě oficiální status.

Evropská rada se má scházet dvakrát ročně, ale obvykle dochází k více summitům. Zejména, když je potřeba vyřešit důležitý, politický problém. Výsledkem summitů je obvykle vydání impulsu k pozměnění zakládajících smluv, vyjádření se k externím vztahům Unie a k společné zahraniční a bezpečnostní politice. Její prohlášení a nařízení není pro členské země Evropské unie právně platné.

8.2. Rada Evropy

Tato instituce nepatří do struktury Evropské unie. Byla založena 5. května 1949 v Londýně a při svém založení měla 10 členů. Nyní sdružuje téměř 50 demokratických států Evropy. Tedy každý členský stát musí dodržovat lidská práva a základní svobody. Rada Evropy sídlí ve francouzském Štrasburku, kde má i svoji nejvýznamnější instituci – Evropský soud pro lidská práva.

9. Historie Rady EU

Historie Rady začíná již v době Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Původní Monnetův plán sice Radu nezahrnoval, ale na nátlak menších států byla do institucionální struktury začleněna. Po vzniku Evropského hospodářského společenství (EHS) a EUROATOMU, vznikly další dvě Rady působící v těchto dvou nových organizacích. Dominantní Radou byla ta působící v EHS. Všechny tři organizace se svojí agendou vzájemně propojovaly, proto po vstoupení v platnost Slučovací smlouvy v roce 1967 vznikla jediná Rada, do které se sloučily tři předcházející Rady.

10. Předsednictví Rady EU

Předsednický stát by měl dodržovat princip nestrannosti. V praxi to znamená, že by měl být schopen identifikovat a ošetřit evropské otázky, spolupracovat s dalšími institucemi Unie a ohlížet se na upozornění a navržená řešení ostatních členů Unie. Nicméně princip nestrannosti není součástí primárního a ani sekundárního práva Evropské unie. Předsednictví je funkcí, která je nutná pro efektivní chod Rady.

Z historického pohledu předsednictví vycházelo z rotační abecední rovnosti. To znamená, že členské země Společenství se střídaly dle abecedního pořádku. Tento systém byl ovšem deformován novými státy, které přistoupily do Společenství. Například Dánsko předsedalo Radě jen po několika měsících svého členství. Dalším problémem bylo, že se významně liší předsednictví vykonávané v první polovině roku a ve druhé. Zejména tím, že ve druhé polovině se sestavuje a schvaluje rozpočet a také jsou zde letní prázdniny, které způsobují, že je předsednictví fakticky skoro čtyřměsíční. Když se v roce 1993 tehdejších 12 zemí vystřídalo v předsednictví, byly přeskupeny tak, aby nemohl být předsednický stát dvakrát za sebou ve stejném období. Tedy bylo upuštěno od rotačního abecedního principu a vznikl nový systém rozdělené rotace. Ani ten dlouho nevydržel a musel být přijat nový pořádek.

První změna, kterou přinesl nový řád, se týkala přizpůsobení nových členských zemí. Bylo rozhodnuto, že první z nových členských států – Rakousko bude Radě předsedat až tři roky po vstoupení do Evropské unie. Přestože Dánsko či Řecko svoji předsednickou funkci zvládly v krátkém čase po přistoupení do Společenství. Dále se začaly střídat větší a menší

země, aby byla zajištěna rovnováha Unie. K tomuto střídání bylo přikročeno, protože tři po sobě jdoucí předsednické země spolu vzájemně spolupracují. Konkrétně se tedy jedná o zemi, která nynějšímu předsednickému státu předala štafetu předsednictví. Třetím státem je myšleno ten, který na předsednictví čeká a převezme jej od nynější předsednické země. Tímhle je zajištěno, že bude vždy nějaký větší stát pomáhat předsednictví menšímu státu.

Předsednický stát řídí činnost celé Rady EU, tedy rozhoduje o administrativě, o schůzích Rady. Také koná spoustu doprovodných akcí, nejčastěji se jedná o různé výstavy, školicí programy nebo také hudební vystoupení. Tyto aktivity mají přiblížit historii a obyčejně předsedající země. Akce se obvykle konají v Bruselu, samozřejmě na půdě předsednické země a také v hlavních městech ostatních členských zemí. Předsednictví je tedy pozice jakéhosi „manažera Evropy“, který také připravuje a řídí jednání Rady. Podstatnou součástí vedení Rady EU je organizace hlasování.

11. Výbor stálých zástupců členských států (COREPER)

Tento Výbor stálých zástupců existoval již v rámci EHS a zahájil svoji činnost v roce 1958. Každá členská země má v Bruselu svého stálého zástupce. COREPER poskytuje pomoc státům EU při přípravě zákonodárství. Připravuje bez přestání podklady nutné k prodiskutování v Radě. COREPER spolu s generálním sekretariátem je tedy vlastně oporou Rady, která ji tvoří odborné zázemí. K činnosti Výboru stálých zástupců je nutná spolupráce mezi úředníky v Bruselu a jejich spolupracovníky v hlavních městech členských států. Nejedná se však o instituci Unie a Výbor stálých zástupců také není vybaven rozhodovacími pravomocemi.

Hlavním úkolem COREPERu je tedy připravovat a sladovat činnosti tak, aby Rada měla k dispozici veškeré podklady, které jsou nutné pro jednání. Všechny jednotlivé body, které se budou na zasedání Rady projednávat, musí tento orgán prozkoumat. Dá se říci, že COREPER je vlastně spojnicí mezi členskými státy a Evropskou unií. Také bychom mohli říci, že se jedná o jakýsi předstupeň Rady.

V roce 1962 došlo k rozdělení Výboru stálých zástupců členských států. Rozlišujeme dvě skupiny. První z nich je COREPER I, který tvoří nižší diplomatictí úředníci. Jedná se ve skutečnosti o zástupce velvyslanců. Jejich úkolem je rozbor méně důležitých bodů jednání.

Pro potřeby COREPERu I je k dispozici pracovní skupina Mertens. Její pojmenování souvisí s jejím prvním předsedou. Druhou skupinou je COREPER II. Ta je tvořena velvyslanci. Řeší důležité věci jako jsou například zahraniční vztahy, problémy rozpočtu a spoustu dalších politických a ekonomických otázek. Pro její potřeby byla zřízena pracovní Anticipo skupina, která nese jméno taktéž po prvním předsedovi.

12. Zasedání Rady EU

Zasedání Rady EU zajišťuje po stránce technické a administrativní Generální sekretariát. Zabezpečuje intelektuální služby. Může jít o překladatelství, právníckou činnost atd. Vede archívy Rady a také se stará o její rozpočet. Generální sekretariát se dělí na pět direktoriátů a odbor právních služeb. V čele sekretariátu je Generální tajemník.

Účastníky zasedání jsou ministři členských států a jejich doprovod, předseda Komise a její generální tajemník. Velikost delegací jednotlivých zemí je omezena pouze v případě, kdy je oznámeno tzv. omezené zasedání. Obvykle svolává schůzi Rady předsednická země, ale impuls k zasedání může dát jakýkoliv stát Unie a rovněž i předseda Komise.

Dříve bylo zasedání Rady EU neveřejné a také protokoly ze schůze byly tajné. Proto byly přesně určeny instituce, které k těmto informacím měly přístup. Po posílení role Evropského parlamentu na základě Jednotného evropského aktu a poté Maastrichtskou smlouvou bylo dosaženo zveřejnění záznamů hlasování a také televizního vysílání z vybraného zasedání v budově Rady.

Významný posun se odehrál po Amsterdamské smlouvě, podle které Rada měla povinnost zveřejnit výsledky hlasování a záznamy z průběhu jednání, kdy rozhoduje v rámci moci zákonodárné. Ještě výraznějšího pohybu informací směrem k občanovi bylo dosaženo na schůzce v Seville roku 2002. Zde bylo rozhodnuto, že Rada musí zveřejnit zasedání, pokud jedná podle procedury spolurozhodování. Veřejná je také rozprava, hlasování a zdůvodnění hlasování.

Někdy může dojít i k neformálnímu zasedání Rady. Tato schůze může mít formu oběda. Tyto neformální schůzky jsou příjemnější a umožňují upřímnější sdělení informací. Při

neoficiálním jednání bývá zvykem, že se hovoří anglicky a francouzsky. Dále se ještě může použít ke komunikaci jazyk předsednické země.

13. Procedury rozhodování s účastí Rady EU

Jak již bylo napsáno, Rada je hlavní legislativní institucí Evropské unie. Předpokladem pro zdařilé završení legislativní procedury je potřebná komunikace mezi všemi institucemi Unie, které se podílejí na unijní agendě. Za klíčovou se považuje především komunikace mezi Radou, Komisí a Evropským parlamentem. Po jednotném evropském aktu byl založen tzv. trialog. Trialog bylo označení pro pravidelné schůzky předsedů Rady EU, Evropského parlamentu a také Komise. Nejdůležitějším účelem trialogu je harmonizace všech tří institucí.

Které procedury bude využito při přijímání legislativního aktu je stanoveno v zakládajících smlouvách. Členské země mají při úpravě zakládajících smluv plnou kontrolu. Je to dáno tím, že k této úpravě je nutné jednohlasné odsouhlasení prezidenty či premiéry členských zemí. Dále je nutná ještě ratifikace národními parlamenty.

Legislativní proces je značně složitý a existuje celá řada procedur, kterými je možné schválit legislativní akt. Mezi základní a nejčastěji používané způsoby přijímání legislativy patří procedura konzultace, spolupráce a spolurozhodování. Dalším možným řešením je například souhlas. Tento proces zavedl Jednotný evropský akt. Podle této procedury dokument vstoupí v platnost pouze v případě, když s přijetím dokumentu parlament souhlasí. Tato procedura tedy umožňuje EP právo veta. Postup neumožňuje parlamentu pozměňovací návrhy k těm, které předkládá Rada. Rozdíl mezi těmito základními způsoby spočívá hlavně v rozsahu zapojení Evropského parlamentu.

13.1. Konzultace

Tento způsob přijímání legislativních aktů je historicky nejstarší, ale také nejjednodušší. Váže se do doby 1957, kdy byla na základě Římské smlouvy přiznána Evropskému parlamentu konzultační role. Podle této procedury právní akty navrhuje Komise a přijímá Rada. Komisi navrženému právnímu předpisu se vyjádří Evropský parlament. Ten buďto s návrhem souhlasí, nebo ho zamítne. Může také vyjádřit přání návrh pozměnit. Následně o aktu jedná Rada, která nemusí brát na stanovisko Evropského parlamentu ohled.

Ale nesmí rozhodnout bez vyjádření parlamentu. V této proceduře má tedy dominantní postavení Rada a Komise. Role parlamentu je spíše doplňující. Tento postup se používá například v oblastech týkajících se zemědělství.

13.2. Spolupráce

Tato procedura byla zavedena Jednotným evropským aktem a znamenala zapojení Evropského parlamentu výrazněji do rozhodovacího procesu. Celý postup probíhá následujícím způsobem. Rada rozhodne o návrhu, který obdrží od Komise kvalifikovanou většinou o společném postoji. Potom ho předá parlamentu. Ten buďto společný postoj schválí, nebo se nevyjádří do tří měsíců. Další možnosti jsou, že návrh nepřijme, či navrhne změny společného postoje. Pokud dojde k zamítnutí, vrací se postoj zpět Radě. K tomu dochází i v případě navržených změn. Rada může odmítnutí parlamentu přehlasovat pouze jednomyslným hlasováním. Pokud dojde k tomu, že se vrátí pozměněný dokument, tak ho může Rada schválit kvalifikovanou většinou, či může text dále doplnit, ale pouze jednomyslně. Parlament tedy nedisponuje právem veta a může být přehlasován. Tato procedura zavedla dvoufázový rozhodovací proces. Výhodou systému bylo, že pokud byl stát přehlasován v Radě, mohly jeho zástupci v parlamentu vznést do jednání nový impuls. Procedura se využívá v oblasti Hospodářské a měnové unie.

13.3. Spolurozhodování

Tato procedura byla zavedena Maastrichtskou smlouvou. Jedná se o nejdemokratičtější a také nejčastěji používanou proceduru v Evropské unii. Dává stejný prostor parlamentu, který reprezentuje občany Unie a Radě EU, která zastupuje členské země. Touto procedurou získal parlament právo veta. Proces se původně skládal ze tří čtení. Po revizi Amsterdamskou smlouvou byla procedura omezena na dvě čtení. Tím bylo dosaženo zrychlení procesu schvalování. Akty takto schválené podepisují předsedové parlamentu i Rady. Zpočátku panovala obava, aby parlament nezneužíval svého práva veta. Tato obava se však ukázala jako neopodstatněná.

14. Hlasování v Radě EU

Rada EU přijímá svá rozhodnutí hlasováním. Ministři se však hlasování nemusí účastnit osobně a mohou se nechat zastoupit. Ministr daného členského státu může využít k zastoupení vedoucího stálé mise či ministra jiné členské země. Když dojde k naléhavé záležitosti a Rada zrovna nezasedá a její rozhodnutí je potřebné, může se využít tzv. psané procedury. V této proceduře se stává prostředníkem k nalezení hledisek členských zemí Výbor stálých zástupců členských států.

Většinu legislativních návrhů podává Komise. Ta má už od začátku sjednocování Evropy v prvním pilíři na tuto činnost jakousi exkluzivitu. Tato aktivita je vnímána jako nejvýznamnější funkce této instituce. Důležité je, aby Evropští komisaři, byli při vykonávání své práce naprosto nezávislí, nedostávali instrukce ke své činnosti od žádné vlády a ani jiné organizace.

Proces k přijetí legislativního návrhu se v Radě skládá ze tří fází. První fáze je na úrovni členských států. Zde se formují pracovní skupiny úředníků. Jejich úkolem je jednání o technické a odborné stránce návrhů, které vypracovala Komise. Zde se nejvíce projevuje prosazování národních zájmů a úředníci v členských zemích upravují návrh Komise podle potřeb svého státu. Když je jasné, že by předpis nebyl schválen, je vrácen zpět Komisi, nebo si ho může stáhnout sama.

Výsledný text, který usiluje o nalezení kompromisu mezi státy Evropské unie, je předán COREPERu. Tady jsou legislativní návrhy rozděleny na dvě části. Část pod písmenem A označuje otázky, kde bylo dosaženo shody mezi členy Výboru stálých zástupců členských států. Pod bodem B jsou texty, které mají výrazný nesoulad mezi členskými státy. Ty vyžadují vyjednávání na ministerské úrovni. Při tomto vyjednávání obvykle nedochází ke schválení, ale po definování výchozích obrysů je dokument navrácen nazpátek. To je tedy druhá fáze.

A závěrečné stádium se odehrává v Radě EU, kde dochází k hlasování o daném problému. Otázky označené písmenem A se v Radě již neprojednávají a ministři je pouze formálně stvrdí. Aby mohlo dojít v Radě k hlasování je nutná přítomnost nadpoloviční většiny ministrů, kteří jsou oprávněni hlasovat. Rada může hlasovat prostou většinou,

jednomyslným hlasováním, či kvalifikovanou většinou. Jakým způsobem v jednotlivých situacích se bude postupovat, určují smlouvy.

14.1. Hlasování prostou většinou

Toto hlasování se používá jen pro nepříliš důležité otázky. V praxi to znamená, že aby byl legislativní návrh přijat, musí s ním souhlasit nadpoloviční většina zástupců členských zemí. Jedná se o hlasování, které využívá i česká sněmovna jednající o obvyklém zákoně. Rada tento způsob používá, když smlouva nevyžaduje jiný postup hlasování. Výjimek je ovšem mnoho, proto se téměř nevyužívá. Výhodou tohoto hlasování je, že každý stát má jeden hlas, takže může dojít k přehlasování velkých členských zemí, jako je třeba Německo, Francie a Velká Británie, plus dalších středních států malými zeměmi, i když hlasují společně a kvalifikovanou většinou by uspěly. Jedná se však o otázky, jako je svolání mezivládní konference nebo interní uspořádání Rady atd. Tedy nejsou příliš podstatné.

14.2. Jednomyslné hlasování

K pochopení tohoto hlasování je zapotřebí vědět, že každá země Evropské unie má k dispozici jeden hlas. Jednomyslné hlasování tedy znamená, že každý členský stát musí hlasovat pro návrh, jinak není přijat. Smlouva také přesně stanovuje výjimky, kdy se nesmí nikdo zdržet hlasování. Pokud výjimka neexistuje, nejedná se o žádný problém a návrh je přijat, i když se nějaký stát zdržel hlasování. V důsledku snahy nalezení kompromisu mezi členy Unie je tento postup vhodný na podporu národních zájmů. Nicméně s rozšiřováním Evropské unie bude nalézání shody mezi státy čím dál těžší a zřejmě bude od tohoto hlasování časem zcela upuštěno. Již v historii existuje celá řada otázek, která se postupně nahrazovala hlasováním kvalifikovanou většinou na úkor jednomyslnosti. V dnešní době se této procedury využívá převážně pouze k zásadním rozhodnutím o přijetí nových členů či změně smluv.

14.3. Hlasování kvalifikovanou většinou

Jedná se v dnešní době o nejčastěji používané hlasování. Každá členská země má jinou váhu hlasů, proto se občas může říkat tomuto hlasování vážené. Hlasy jsou vlastně mezi jednotlivé členy Společenství rozděleny, takže má každá země jinou sílu. Rozdělení hlasů

je politická otázka. K přerozdělování dochází vždy s plánovaným rozšířením Společenství. Hlasy bývají rozděleny na základě více kritérií. Nejběžnější bývá podle počtu obyvatel. Toto rozhodování bylo zavedeno již v počátcích Společenství. Pro schválení legislativního návrhu bývá obvykle zapotřebí okolo 71 % celkového počtu hlasů, které mají k dispozici jednotliví ministři členských států. Dalším důležitým problémem je stanovení blokační menšiny. Tato menšina bývá vždy stanovena okolo 30 %. Jedná se o země, které nesouhlasí s podaným návrhem. Význam této menšiny byl nejdůležitější v počátcích Společenství, protože bylo málo možností k vytvoření státních koalic k zablokování probírané problematiky. Bylo to dáno tím, že Společenství tvořily tři velké státy (Francie, Itálie, Spolková republika Německo) a dále tři menší (Belgie, Nizozemí a Lucembursko). Dneska již existuje celá řada možností, jak vytvořit nějakou koalici, která bude schopna zablokovat přijetí legislativního aktu.

15. Váha jednotlivých členských zemí po Maastrichtské smlouvě

V době vyjednávání Smlouvy o EU se v Evropě zrodil nový stát. Respektive došlo ke sjednocení Německa, které bylo rozděleno po druhé světové válce na východní a západní část. Tímhle sjednocením Německo získalo o několik miliónů obyvatel navíc. Také území se rozrostlo a bylo větší než Francie, Velká Británie či Itálie. Zatímco Spolková republika Německo měla přibližně stejný počet obyvatel jako Francie, spojením obou německých částí se množství obyvatel zvýšilo zhruba o 18 miliónů. To vedlo k oprávněné žádosti Německa o navýšení svých hlasů v Radě. Žádost byla odmítnuta především kvůli Francii. Ta měla strach, že dojde k oslabení jejího vlivu v oblasti zahraniční politiky Evropské unie. Odmítavé stanovisko k celému procesu znovusjednocení měla také ministerská předsedkyně Velké Británie Margaret Thatcherová.

Tabulka č. 1: Váha hlasů po Maastrichtské smlouvě

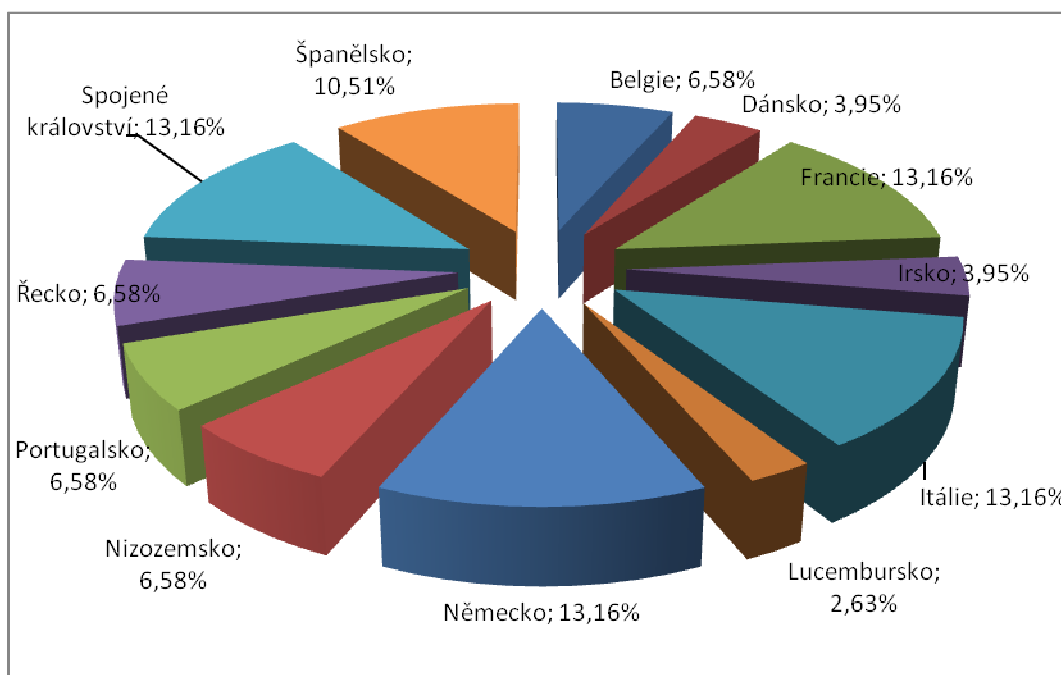
Členská země	Váha hlasů
Belgie	5
Dánsko	3
Francie	10
Irsko	3
Itálie	10

Lucembursko	2
Německo	10
Nizozemsko	5
Portugalsko	5
Řecko	5
Spojené království	10
Španělsko	8

Zdroj: Fiala, Pitrová (2009, s. 250)

Celkový možný dosažený počet je 76 hlasů. Pro přijetí návrhu je třeba dosáhnout minimálně 54 hlasů. Což je přibližně 71,05 % z celkového počtu. Blokační menšina dosahuje 23 hlasů (zhruba 30,26 %).

Graf č. 1: Váha hlasů po Maastrichtské smlouvě v %

Zdroj: Autor – vlastní návrh

Na grafu můžeme názorně vidět, že čtyři největší země Unie (Německo, Itálie, Francie a Spojené království) mohou společně vytvořit blokační menšinu. Protože dohromady jejich hlasy dosahují kolem 52,64 %. Ale na přijetí návrhu, pokud budou všechny ostatní země proti, to nestačí.

15.1. Ióanniský kompromis

Tento kompromis je výsledkem jednání ministrů zahraničních věcí, které se uskutečnilo 29. března 1994 v řeckém městě Ióannina. Setkání bylo uskutečněno, protože bylo nutné rozřešit hlavně otázky týkající se přistoupení nových států. Tedy bylo nutné vyřešit problémy ohledně hlasování kvalifikovanou většinou. Novými členskými zeměmi se měly stát Norsko, Švédsko, Finsko a Rakousko.

Jako první stát ze žádajících o přistoupení do Unie, jenž úspěšně ratifikoval Smlouvu o EU bylo Rakousko. Určitě důležitým faktorem, který ovlivnil úspěšné referendum, byly výjimky, které si země vyjednala v jednáních před vstupem do EU. Jednalo se například o záležitosti v otázkách tranzitu dopravy, životního prostředí a zemědělství. Nejdůležitější věcí bylo samozřejmě zachování neutrality země. K lidovému hlasování bylo přistoupeno 12. června 1994. Rakušané nakonec schválili přistoupení, pro vstup do Evropské unie souhlasilo 66,6 % občanů, zamítavý hlas odevzdalo 33,4 %.

Další zemí, která byla spojována s termínem neutrality je Finsko. Občané dostali možnost vyjádřit svůj názor v lidovém hlasování konaném v říjnu 1994. Mezi ty, kteří přistoupení odmítali, patřili zemědělci, starší a levicově orientovaní občané a příznivci Strany zelených. Dne 16. října 1994 se utkali odpůrci vstupu s „euronadšenci“ v referendu. To vyznělo vítězně pro občany, kteří vyjádřili přání vstoupit do Unie. Své ano v hlasování řeklo 56,9 % voličů.

Zajímavé bude ovšem sledovat nynější postavení Finska ve Společenství po výrazném posílení strany Práví Finové v parlamentních volbách konaných v polovině dubna 2011. Jedná se o stranu, která se vyznačuje jako populistická a silně euroskeptická. Toto politické uskupení, které vede Timo Soini, odmítá plán na záchranu silně zadlužených zemí eurozóny. Jelikož Práví Finové získali 39 mandátů (po předchozích volbách jich měli pouze šest), budou mít vliv na směřování finanční pomoci do Řecka a dalších jižních států Unie. Toto přispívání ovšem nyní odmítají. Možná tento volební výsledek odstartoval proces, který povede k zániku společné měny a k navrácení původních národních měn členských zemí.

Ve Švédsku dostali občané také možnost se vyjádřit k tématu přistoupení do EU. Mezi faktory, které ovlivnily vstup tohoto státu, patřila určitě ekonomická recese. Ta zastihla Švédsko na počátku devadesátých let. Dalším impulsem byly odbory, které byly pro vstup do Unie. Přistoupení podporovali také sociální demokraté a podnikatelé. Odmítavé stanovisko měly Levicová strana a Strana zelených. Obavy panovaly především ze ztráty neutrality, dalším problémem byl plánovaný příspěvek do Společenství. V případě připojení by švédští daňoví poplatníci museli odvádět do Evropské unie 20 mld. ročně. Nakonec 52,7 % voličů souhlasilo s připojením.

Poslední skandinávská země, která usilovala o vstup do Unie, bylo Norsko. Jednalo se již o druhý pokus. Norové podali přihlášku ke vstoupení 25. listopadu 1992 a měli v úmyslu v roce 1995 být členy EU. U občanů panoval strach především z otázek týkajících se zemědělství a rybolovu. Navíc v období, kdy měli rozhodovat o své budoucnosti, jejich ekonomika výrazně rostla a míra inflace byla zanedbatelná. Také Norsko disponuje bohatými zásobami nerostného bohatství. Tato skutečnost vedla k tomu, že v referendu konaném 28. listopadu 1994 se 52,2 % občanů vyslovilo proti vstupu do Evropské unie.

Nakonec se Unie rozrostla o tři členy. K 1. lednu 1995 přistoupili Rakušané, Švédové a Finové. Tahle skutečnost vyvolala otázky ohledně blokační menšiny. Jedná se o počet hlasů, které jsou potřebné, aby se zabránilo přijetí návrhu. Velká Británie, Španělsko a Itálie usilovaly v Ióannině snížit blokační menšinu kvůli plánovanému rozšíření. V době konání tohoto setkání se ještě předpokládalo, že se připojí i Norsko. Tedy se počítalo s tím, že se Společenství rozroste na šestnáct zemí.

Proto návrh těchto tří zemí požadoval, aby blokační menšina v šestnáctičlenném uskupení měla 23 hlasů z celkového počtu 90. Znamenalo by to pokles z dosud přibližně 30,26 % ze souhrnného množství na zhruba 25,55 %. To by ulehčilo utváření opozičních seskupení a došlo by k snížení nebezpečí přehlasování pro jednotlivé členské státy. Neboť při vyšším počtu států Unie se zvyšuje působení menších zemí. Tento účinek je způsoben tím, že jsou hlasy malých členů v Radě nadhodnoceny oproti větším.

Důvodem, proč ministři zahraničních věcí států EU jednali tak důkladně, bylo, že se zvětšovalo množství věcí, které bylo zapotřebí řešit kvalifikovanou většinou. Dalším faktorem bylo připravované rozšiřování Unie o státy střední a východní Evropy, kterých si

při vyjednávání Maastrichtské smlouvy členské země nevšímalý. Přesto, že se vědělo o jejich přání k připojení do Společenství. Při přípravě Smlouvy o EU již měly podanou žádost o přistoupení různé země, jejíž ekonomická situace se značně lišila. Jednalo se o Turecko, které podalo přihlášku v dubnu 1987. Rakušané je napodobili v červenci 1989. Dále v roce 1990 následovala Malta a Kypr. A nakonec vyjádřili přání ke vstupu do Unie v červenci 1991 i Švédové.

Kompromis z Ióanniny je tedy politická úmluva, která řeší problematiku záležitosti při hlasování kvalifikovanou většinou. Konkrétně to znamená, že pokud dospěje množství států, které nesouhlasí rozpětí 25-30 % hlasů, tak se musí jednat až do rozvrácení blokační menšiny pod 25 %. Možné je ještě jednat až do doby, dokud neschválí akt 75 % veškerých ministrů v Radě. Hranice 75 % je tedy zvýšená kvalifikovaná většina. Pokud nedojde k jedné či druhé možnosti, je legislativní návrh nepřijat.

Nicméně výsledek jednání bylo nutné upravit po odmítnutí přistoupení Nory v referendu. Dohoda byla upravena na tzv. Ióanninu II. Nakonec byla sporná blokační menšina stanovena na rozpětí 23 až 25 hlasů a zvýšená kvalifikovaná většina byla stanovena na 65 hlasů. Což odpovídalo zhruba 75 % celkových hlasů. Za běžné situace by ke schválení stačilo jenom 62. Nové členské státy dostaly přiděleny pro jednání Rady tyto hlasy: Rakousko a Švédsko čtyři, Finsko pouze tři. Při rozšiřování Společenství se hlasy dělí mezi nové členy zásadou extrapolace. To znamená, že nový členský stát dostane shodné množství hlasů, jako podobně lidnaté země, které jsou již ve Společenství.

Tabulka č. 2: Rozdíl mezi dvanácti a patnácti členy Unie

	„Společenství dvanácti“	„Společenství patnácti“
Celkový počet hlasů	76	87
Kvalifikovaná většina	54	62
Blokovací menšina	23	25

Zdroj: Moreau Defarges (2002, s. 45)

16. Váha hlasů jednotlivých členských zemí po Amsterdamské smlouvě

Před uzavřením Amsterdamské smlouvy vyvstaly otázky vztahující se k Radě EU. Šlo především o rozdělení hlasů mezi jednotlivé země. Státy Unie měly různé názory na řešení tohoto problému. Představitelé velkých zemí navrhovali různé varianty, které směřovaly k navýšení jejich vlivu. Chtěli především, aby se zohlednil počet jejich obyvatel. Proto se přikláněli zejména k tzv. dvojí většině. Znamenalo by to, že pro stanovení hranice kvalifikované většiny by bylo nutné splnit dvě podmínky. Jedna z nich by byl podíl obyvatelstva. Mezi další otázky, které měly být ve vztahu k Radě řešeny, patřily problémy kolem rotujícího předsednictví. Dále se mělo jednat o zvětšení počtu záležitostí, o nichž rozhoduje Rada EU kvalifikovanou většinou.

Nakonec se v průběhu jednání nepodařilo nalézt dostatečnou shodu k řešení důležitých záležitostí. Klíčovým problémem bylo nové rozdělení hlasů a stanovení hranice kvalifikované většiny. Předložené návrhy, které umožňovaly upravit množství hlasů ve prospěch větších států výměnou za vzdání se jednoho místa v Komisi, byly odmítnuty. Španělsko požadovalo výměnou za jednoho komisaře stejnou váhu hlasů s ostatními velkými státy, přestože množství jeho obyvatelstva bylo o téměř dvě desítky milionů menší, než italské, britské a francouzské. Francie zase odmítla systém dvojí většiny. Bála se zvýšení vlivu Německa, který by se oprávněně zvýšil, neboť v systému by se zohlednilo množství obyvatel. Důsledkem těchto skutečností nedošlo v této smlouvě ke změně. Proto váha hlasů členských států zůstala nezměněna.

Nicméně nizozemské předsednictví naplánovalo dvě možnosti, jak provést změnu hlasů v Radě. První návrh počítal pouze s malými změnami. Základem tohoto plánu bylo přidání Itálii, Británii, Německu a Francii po dvou hlasech, tedy na celkových 12 hlasů. Po jednom hlase navíc by dostali Španělé a Nizozemci. Zbytek států by si zachoval stávající úroveň. Pro přijetí legislativy by bylo zapotřebí 71 % z celkového součtu. Druhé řešení počítalo se zvýšením jednoho hlasu pro Lucembursko. Ostatní země, které měly dosud tři až pět hlasů, by si polepšily o dvakrát tolik hlasů. To znamená, že například Belgie disponovala před Amsterdamskou smlouvou pěti hlasy. Podle tohoto návrhu by měla nově deset hlasů.

Celý tento plán byl založen na posílení vlivu větších států. „Velká čtyřka“ (Itálie, Británie, Německo, Francie) by si polepšila na 25 hlasů. Také Španělsku by se zvýšil vliv na rozhodování v Radě EU prostřednictvím 20 hlasů a nizozemské předsednictví taktéž nezapomnělo na sebe a přidalo si sedm hlasů. Pro přijetí by bylo zapotřebí rovněž 71 % z celkového počtu.

Text Amsterdamské smlouvy nakonec říká, že pokud má být legislativní návrh přijat, musí součet jednotlivých členských zemí dosáhnout 62 hlasů (71,26 %). Blokační menšina je 26 hlasů (29,89 %). Pokud Rada nehlasuje na návrh Komise, je zapotřebí 62 hlasů od nejméně deseti členských zemí.

Tabulka č. 3: Váha hlasů po Amsterdamské smlouvě

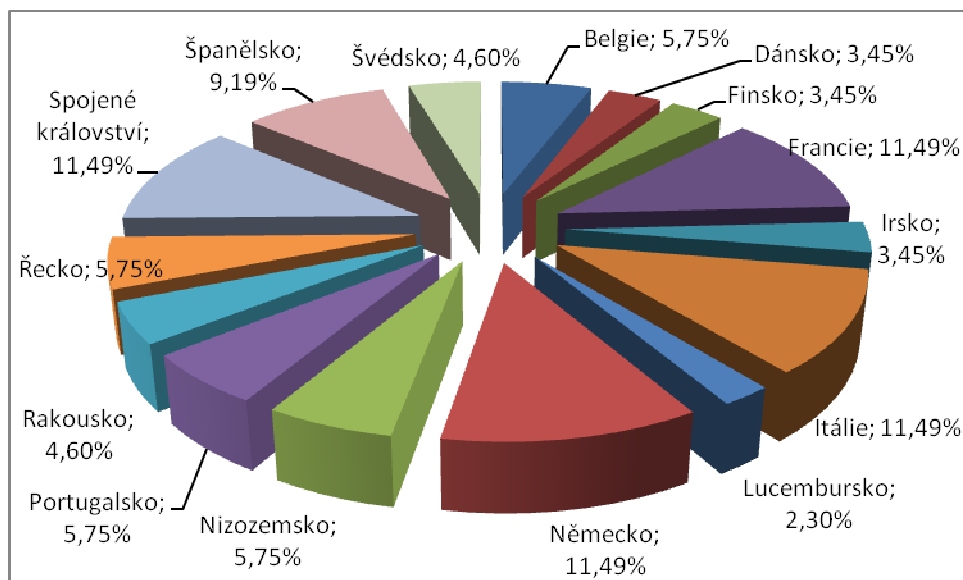
Členská země	Váha hlasů
Belgie	5
Dánsko	3
Finsko	3
Francie	10
Irsko	3
Itálie	10
Lucembursko	2
Německo	10
Nizozemsko	5
Portugalsko	5
Rakousko	4
Řecko	5
Spojené království	10
Španělsko	8
Švédsko	4

Zdroj: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/764-amsterodam.pdf>

Na následujícím grafu můžeme vidět, že v rozšířeném Společenství o tři země poklesla síla čtyř velkých států co se týká procentního bodu. Zatímco po Maastrichtské smlouvě státy

Německo, Itálie, Francie a Spojené království dosahovaly součtu zhruba 52,64 %, nyní je to asi 45,96 %. Německu se opět nepodařilo prosadit navýšení svých hlasů v Radě, přestože má nejvíce obyvatel v Evropské unii. S větším počtem členských států také roste počet možných koalic ke schválení nebo odmítnutí legislativy.

Graf č. 2: Váha hlasů po Amsterdamské smlouvě v %

Zdroj: Autor – vlastní návrh

17. Váha hlasů jednotlivých členských zemí po Smlouvě z Nice

Jak již bylo řečeno v teoretické části, Amsterdamská smlouva nepřipravila Radu EU a ani další instituce na plánované rozšíření Společenství. Nebyla dohodnuta váha hlasů, které by měly dostat stávající a nové státy Evropské unie. Proto vyvstala nutnost tuto situaci řešit dříve, než dojde ke zvýšení počtu členů ve Společenství. Portugalsko, které předsedalo Evropské unii před Francií, navrhovalo různá řešení. Jednalo se například o možnost hlasy členských států převážit tak, aby byly lépe zohledněny odlišnosti v počtu obyvatelstva. Počítalo se tedy se zavedením tzv. dvojí většiny.

Nakonec velké země požadovaly zásadní přerozdělení hlasů, které by zohlednilo množství jejich obyvatelstva mnohem vyšší vahou proti předchozímu stavu. Německo opět neúspěšně požadovalo více hlasů oproti ostatním velkým státům. Tohle se samozřejmě nelíbilo menším zemím, které tyto žádosti nechtěly akceptovat. Výsledkem bylo zavedení opatření, že v případě hlasování, k němuž dává podnět Komise, bude potřeba nadpoloviční

většina států Unie. Pokud Rada hlasuje o legislativním opatření bez návrhu Komise, potom je potřeba kvalifikovaná většina, která zastupuje alespoň dvě třetiny členských států. Když si v rámci ošetření svých zájmů přidaly menší členové tyto požadavky, tak chtěly i lidnaté krajiny opatření, které by zase zohlednilo jejich obyvatelstvo a zvýšilo šanci na prosazení vlastních zájmů.

Došlo tedy k přidání další podmínky, která zabezpečuje každému členovi Rady EU požádat o ověření, jestli kvalifikovaná většina zastupuje nejméně 62 % veškerého obyvatelstva Společenství. Jestliže se zjistí, že nedochází k zastoupení daného procenta občanů, není legislativní akt přijat. Tato podmínka má ochránit zájmy občanů Unie před schválením špatné legislativy. Podstatné je, že tato podmínka není vyžadována u každého hlasování, nýbrž až na přání některého člena Rady. To je velmi přínosné, protože nedochází ke zbytečným průtahům rozhodovacího postupu.

Had a Urban (2000, s. 34) předpokládali v průběhu mezivládní konference, že počet hlasů v Radě bude zřejmě upraven následovně: Německo, Francie, Velká Británie a Itálie budou mít po dvaceti pěti hlasech, Španělsko – dvacet hlasů, Nizozemí dvanáct hlasů, Belgie, Řecko, Portugalsko po deseti hlasech, Lucembursko – tři hlasy.

Následující tabulka ukazuje skutečnou podobu váhy hlasů po Smlouvě z Nice po přistoupení Rumunska a Bulharska 1. ledna 2007. Německo, Francie, Velká Británie a Itálie získaly ve skutečnosti po 29 hlasech, Španělsko mělo 27 hlasů (o 7 víc než se předpokládalo), Nizozemí si polepšilo o jeden hlas na celkových 13. Stejně tak Lucembursko na 4 hlasy. Belgie, Řecko, Portugalsko získalo dvanáct hlasů (polepšily si o dva hlasy).

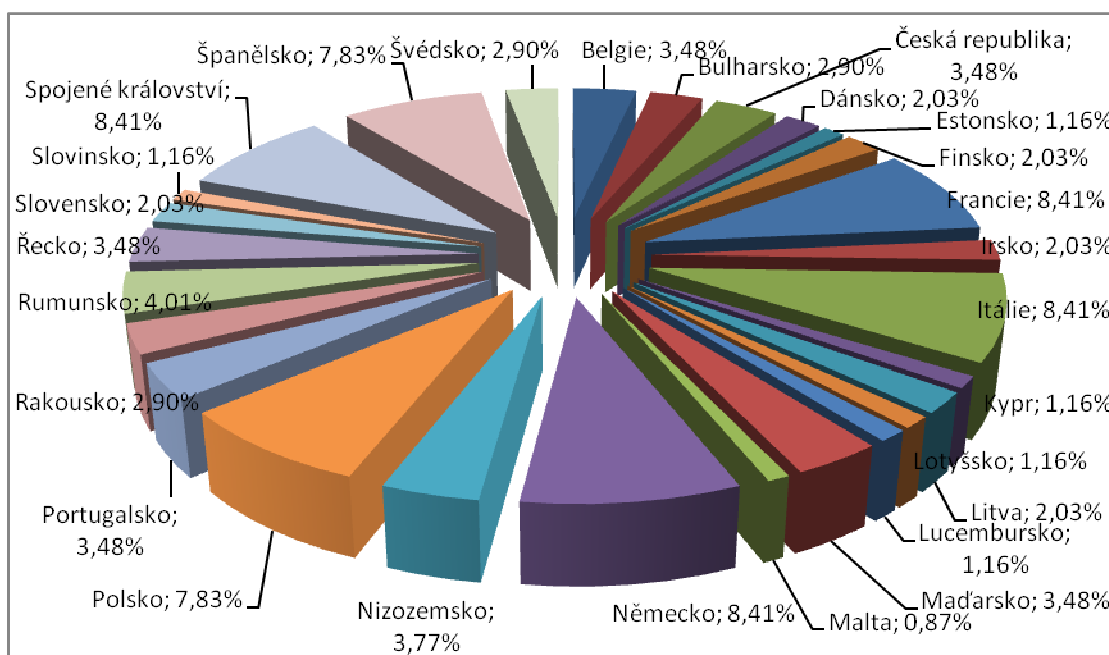
Tabulka č. 4: Váha hlasů po Smlouvě z Nice

Členská země	Váha hlasů
Belgie	12
Bulharsko	10
Česká republika	12
Dánsko	7
Estonsko	4

Finsko	7
Francie	29
Irsko	7
Itálie	29
Kypr	4
Litva	7
Lotyšsko	4
Lucembursko	4
Maďarsko	12
Malta	3
Německo	29
Nizozemsko	13
Polsko	27
Portugalsko	12
Rakousko	10
Rumunsko	14
Řecko	12
Slovensko	7
Slovinsko	4
Spojené království	29
Španělsko	27
Švédsko	10

Zdroj: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/765-nice.pd>

Graf č. 3: Váha hlasů po Smlouvě z Nice v %

Zdroj: Autor – vlastní návrh

Na grafu máme možnost vypočítat, že v sedmadvacetičlenném Společenství lze nalézt mnohem více možných seskupení, které budou schopny prosadit legislativní návrh, než tomu bylo po předcházejících smlouvách. Viditelný je i propad hlasů čtyř největších států Unie. Přestože oproti předchozí Amsterdamské smlouvě se jejich hlasy zvedly z 10 na 29, rozšíření Společenství vedlo k propadu vlivu těchto zemí při legislativním procesu. Každá země ztratila přibližně 3,08 %. Zatímco „velká čtyřka“ po Maastrichtské smlouvě byla schopna dát dohromady 52,40 % (po Amsterdamské smlouvě již pouze 45,96 %) z celkových hlasů, nyní je to už jen 33,64 %.

Zajímavé je, že několik měsíců (1. květen – 31. říjen) po přistoupení deseti nových členských států (Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko) v roce 2004 se v Radě EU rozhodovalo podle starých hlasů platných před přijetím Smlouvy z Nice. Hlasy původních zemí zůstaly zachovány podle Amsterdamské smlouvy. Nováčkům v Unii byly určeny hlasy proporční metodou. Souhrn dosahoval počtu 124. Pro přijetí bylo potřebných 88 hlasů, což odpovídalo přibližně 70,97 % z celkového množství.

Poté, před přistoupením Rumunska a Bulharska 1. ledna 2007, hlasy států zůstaly stejné, jako jsou uvedené v tabulce č. 4, kvalifikovaná většina se ovšem změnila.

Ve Společenství dvaceti pěti zemí celkový počet hlasů dosahoval součtu 321. Kvalifikovaná většina byla dosažena součtem 232, což představovalo přibližně 72,27 % z celkového počtu. Blokační menšina byla určena 89 hlasy (27,73 %). Pokud měl být legislativní návrh schválen, musel splnit dvě další podmínky. Jednalo se o počty obyvatel a států. Tedy celkový počet států, které souhlasily s návrhem, musel překročit 13 zemí. Tyto státy také musely reprezentovat 62 % obyvatel Unie. Po přistoupení Rumunska a Bulharska v roce 2007 se kvalifikovaná většina zvýšila na souhrn 255 (73,91 %), tyto hlasy musely pocházet nejméně od 18 zemí Unie. Blokační menšina dosahovala 91 hlasů (26,38 %).

18. Smlouva o Ústavě pro Evropu

Tato smlouva může být někdy nazývána zkráceně také ústavní smlouva. Text tohoto dokumentu měl za úkol nahradit komplikovanou soustavu dohod Evropské unie jediným spisem. Jedná se tedy o mezinárodní dohodu, která určuje, jaké budou vztahy mezi státy ve Společenství, kooperace mezi nimi, kterými pravomocemi budou vybaveny orgány Evropské unie a jakým způsobem budou postupovat.

Návrh tohoto dokumentu byl uveřejněn 18. července 2003. Výsledná listina Smlouvy o Ústavě pro Evropu byla odsouhlasena na konferenci Evropské rady v Bruselu 18. června 2004. Dvacet pět členských zemí Společenství slavnostně podepsalo Ústavu v Římě dne 29. října 2004. Českou republiku zde reprezentovali bývalý ministerský předseda za Českou stranu sociálně demokratickou Stanislav Gross a bývalý ministr zahraničních věcí Cyril Svoboda.

Poté začal probíhat ratifikační proces. Zvláště v Nizozemsku se jednalo o nevhodnou záležitost. O osudu ústavní smlouvy měli rozhodnout občané v lidovém hlasování, které bylo první od začátku jejich parlamentní demokracie. Tento dokument v referendu nechala posoudit občany také Francie. Obyvatelé těchto dvou států smlouvu odmítli. Ústavní smlouva byla zamítnuta asi dvaceti miliony voličů, pokud sečteme odmítavé hlasy z Francie a Nizozemska (zhruba 15 milionů Francouzů a 5 milionů Nizozemců).

Jedná se o velmi zajímavou věc, že právě dva zakládající státy celého Společenství „potopily“ tento dokument, který měl zpřehlednit a nahradit celou řadu různých

a pro obyčejné občany Unie docela nepřehledných dohod, včetně jejich pozdějších novelizací. Ústavní smlouvu nezachránilo ani kladné stanovisko Španělů v lidovém hlasování a nikdy nevstoupila v platnost.

18.1. Váha hlasů po Smlouvě o Ústavě pro Evropu

V tomto dokumentu je uvedeno, že od 1. listopadu 2004 do 31. října 2009, jestliže se má Rada usnést kvalifikovanou většinou, mají jednotlivé státy váhy hlasů podle Smlouvy z Nice. Zároveň platí i pravidla popsána v této listině. Jelikož v době od 1. listopadu 2004 nebyly členy Unie ještě Rumunsko a Bulharsko, platila pravidla, která byla popsána ve Smlouvě z Nice před vstupem těchto zemí k datu 1. ledna 2007.

Po uplynutí data 31. října 2009 se měla celá procedura zcela změnit. 1. listopadu 2009 již by nebyly každému státu přiděleny různé počty hlasů, tak jak tomu bylo dříve. Ústavní smlouva měla zavést nový systém, který bývá označován jako zásada dvojí většiny. Podle tohoto pravidla by byl návrh přijat, jestliže ho podpoří alespoň 55 % členských zemí, které reprezentují nejméně 65 % obyvatel Evropské unie. Další podmínkou bylo, že návrh musí být podpořen nejméně patnácti státy Unie. Za tohoto předpokladu by muselo v původním pětadvacetičlenném uskupení souhlasit s nabízenou legislativou 60 % členských zemí. Což původních 55 % zpřísňuje. Po přistoupení Rumunska a Bulharska tvoří patnáct členů přibližně 55,56 %. To už stačí pro přijetí a zmíněné pravidlo se stává zbytečné. Na důležitosti by nenabralo, i kdyby došlo k dalšímu rozrůstání Unie. Řekněme, kdyby se Společenství rozrostlo časem na třicet členů. To by zásada „patnácti“ dala dohromady pouze 50 % členských států. To by ke schválení nestačilo a musely by vyslovit souhlas další dvě země, aby se překročil práh požadovaných 55 %. Blokační menšinu je nutno vytvořit minimálně čtyřmi státy. Pokud Rada nehlasuje na návrh Komise, potřebuje dosáhnout shody alespoň 72 % členů Rady, které zastupují přinejmenším 65 % občanů Společenství.

19. Lisabonská smlouva

Jedná se o nejnovější dokument, který na rozdíl od Smlouvy o Ústavě pro Evropu nenahrazuje zakládající smlouvy. Pouze je pozměňuje. Podepsání listiny se uskutečnilo v Lisabonu dne 13. prosince 2007. Českou republiku při průběhu této akce reprezentovali tehdejší premiér za Občanskou demokratickou stranu Mirek Topolánek a jeho bývalý

ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg⁴. Původně se předpokládalo, že dojde k platnosti od ledna 2009.

Problémy ovšem nastaly v ratifikaci tohoto reformního spisu. Zajímavé je, že většina států Unie se rozhodla pro stvrzení na půdě národních parlamentů. Zřejmě měly strach z odmítnutí občanů, tak jako při schvalování Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Lisabonská smlouva totiž převzala spoustu věcí z ústavní smlouvy, takže by bylo zajímavé sledovat lidová hlasování v členských zemích.

Irští občané dostali šanci rozhodnout o dokumentu sami. Referendum se konalo 12. června 2008 a výsledkem bylo zamítavé stanovisko. V době konání lidového hlasování ještě Irsko nepostihla rozsáhlá ekonomická krize, vyvolaná finančními spekulacemi ve Spojených státech amerických. Po odmítnutí irského národa začala rekordně růst nezaměstnanost. Před opakovaným referendem se objevily informace, že někteří zaměstnavatelé vyhrožovali svým zaměstnancům, že pokud nedojde ke schválení Lisabonské smlouvy, zkrachují a oni přijdou o práci. Nicméně irské vládě Brusel ustoupil a slíbil udělit této zemi výjimky ze smlouvy v případě opakovaného referenda. Jednalo se například o zachování neutrality Irska či zachování vlastního evropského komisaře. Nakonec v opakovaném referendu, konaném v říjnu 2009, se lidé rozhodli hlasovat pro tuto smlouvu. To zároveň potvrdilo, že dohoda bude schválena i v Polsku. Tehdejší polský prezident Lech Kaczyński, který zemřel při tragické nehodě na cestě do ruské Katyně 10. dubna 2010, dokument podepsal 10. října 2009. Bývalá hlava státu totiž nechtěla podepsat dříve, než Irové potvrdí Lisabonskou smlouvu v referendu.

Mírné obtíže byly také v Německu. Přestože německý parlament Lisabonskou smlouvu ratifikoval již v květnu 2008. Několik poslanců podalo žádost o přezkoumání smlouvy německým Ústavním soudem. To celý proces pozdrželo. Soudci vynesli rozsudek až 30. června 2009. Za Německo nakonec smlouvu podepsal 25. září 2009 Horst Köhler, také již bývalý prezident země.

Posledním státem, který neratifikoval Lisabon, se stala Česká republika. Nejprve schválila Lisabonskou smlouvu vláda České republiky 4. prosince 2007. Poté Senát dne 24. dubna

⁴ Karel Schwarzenberg se stal opět ministrem zahraničí po parlamentních volbách v roce 2010.

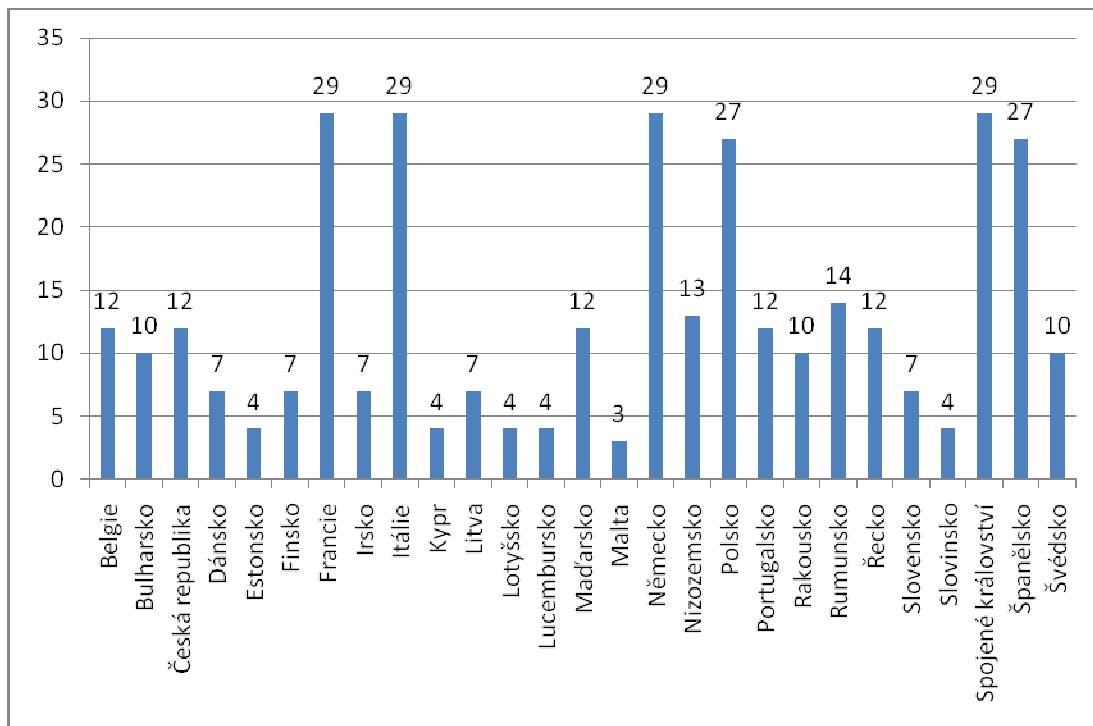
2008 podal žádost Ústavnímu soudu o přezkoumání šesti bodů, zda nejsou v protikladu s českou Ústavou. 26. listopadu 2008 soud rozhodl, že šest bodů, které měl přezkoumat, je v pořádku. Poslanecká sněmovna akceptovala dokument 18. února 2009. Senát ji napodobil 6. května 2009. Další průtahy způsobila nová žádost skupiny senátorů na přezkoumání Lisabonské smlouvy. Ústavní soud došel nakonec k závěru, že spis je ve shodě s českou Ústavou. 3. listopadu 2009 podepsal písemnost prezident České republiky Václav Klaus, kterému byla přislíbena výjimka z listiny základních práv EU. 1. prosince 2009 nabyla dohoda platnost.

19.1. Váha hlasů po Lisabonské smlouvě

Lisabonská smlouva nepřinesla převážení hlasů členských států. Než-li o nějaké změně, můžeme hovořit o převzetí pravidel podle Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Pouze došlo k proměně data, do kdy budou platit zásady podle Smlouvy z Nice. Je to dáno tím, že když Lisabonská smlouva nabyla platnosti, již měsíc měl platit řád podle ústavní smlouvy. Tento dokument stanovuje, že do 31. října 2014 se hlasování kvalifikovanou většinou bude řídit Smlouvou z Nice. Počínaje 1. listopadem 2014 bude kvalifikované většiny dosaženo, jestliže pro návrh bude alespoň 55 % členů Rady, kteří zastupují nejméně 65 % populace Evropské unie. Dále je tu ještě zbytečná podmínka, která stanovuje, že aby byl návrh přijat, musí být pro něj nejméně patnáct členských států. Tento předpoklad je již v současném počtu členů zbytečný. Měl by smysl pouze v případě, kdyby se nějaká země rozhodla opustit Společenství, což Lisabonská smlouva umožňuje.

Pokud by Rada nerozhodovala o návrhu, který vzešel z Komise, kvalifikovaná většina by byla dovršena, když by s dokumentem souhlasilo nejméně 72 % členských států Unie, které zastupují alespoň 65 % obyvatelstva. Dále je ve smlouvě ukotveno, že pokud některý člen v přechodném období od 1. listopadu 2014 do 31. března 2017 požádá při hlasování kvalifikovanou většinou o možnost hlasovat podle pravidel ze Smlouvy z Nice, bude mu to umožněno. Vážené hlasy platné pro jednotlivé státy po Lisabonské smlouvě uvádím v následujícím grafu.

Graf č. 4: Váha hlasů po Lisabonské smlouvě do 31. října 2014

Zdroj: Autor – vlastní návrh

Závěr

Cílem mé práce bylo popsat největší přínosy Maastrichtské smlouvy včetně jejího doplnění Amsterodamskou smlouvou a Smlouvou z Nice. Tohoto cíle jsem dosáhl v teoretické části. V praktické části jsem si stanovil za cíl vysvětlit činnosti a procesy rozhodování v Radě. Nejdůležitější ovšem bylo srovnání váhy hlasů jednotlivých členských zemí po Maastrichtské smlouvě, Amsterodamské smlouvě a Smlouvě z Nice.

Při studiu jsem zjistil, že Rada⁵ se liší od pojmů Rada Evropy či Evropská rada. Rada Evropy nepatří do institucionální struktury Evropské unie. Jedná se o organizaci založenou 5. května 1949 v Londýně a sdružující demokratické státy Evropy. Tedy člen Evropské rady nemusí být součástí Evropské unie. Evropská rada již je zařazena do soustavy organizací Společenství. Sdružuje prezidenty nebo premiéry členských států a také předsedy Evropské komise. Jelikož se jedná o nejvyšší představitele jednotlivých členských zemí, je to hlavní politický orgán celého Společenství. Rada Evropské unie slučuje jednotlivé ministry členských zemí podle jejich rezortů. Instituce je hlavní rozhodovací organizací celé Unie. Prochází jí téměř celá legislativa, proto Radě ministrů pomáhá Výbor stálých zástupců členských států (COREPER). Ten připravuje materiály pro jednotlivá rokování. Generální sekretariát zase zajišťuje schůzi Rady po stránce technické a administrativní. V předsednictví se střídají země po půl roce. Jedná se o funkci, která je nutná pro efektivní chod Rady ministrů.

Zasedání se účastní jednotliví ministři, kterých se problém týká, včetně jejich doprovodů. Dále je přítomen předseda Komise. Schůze je obvykle svolána předsednickou zemí. Sezení Rady bývalo tajné. V tomto ohledu výrazný posun vpřed přinesla Amsterodamská smlouva. Ta přikázala, aby v případě rozhodování v otázkách, které se týkají moci zákonodárné, byl zveřejněn průběh hlasování a záznamy z průběhu jednání. Ještě lepší informovanost občanů přineslo setkání v Seville, konané v roce 2002. Poté musela Rada ministrů zveřejnit zasedání, pokud jedná podle procedury spolurozhodování, kterou zavedla Maastrichtská smlouva.

⁵ Může být označována jako Rada ministrů či Rada EU.

Pro přijetí legislativy je potřebná komunikace mezi všemi orgány Evropské unie. Za zásadní se považuje především mezi Radou, Komisí a Evropským parlamentem. Proto byl Jednotným evropským aktem zaveden trialog, což bylo označení pro pravidelná setkání těchto tří institucí. Zakládajícími smlouvami je dáno, které procedury bude užito pro přijetí legislativního aktu. Těchto postupů je celá řada. Nejvýznamnější a nejčastěji užívané jsou však čtyři. Jedná se o procedury: spolurozhodování, spolupráce, konzultace a souhlasu. Hlavním rozdílem mezi těmito procesy je míra zapojení Evropského parlamentu.

V samotné Radě ministrů může dojít k hlasování o daném problému třemi různými variantami. Jedná se o hlasování prostou většinou, jednomyslností a kvalifikovanou většinou. Metody hlasování prostou většinou se téměř nevyužívá. Každá úprava zakládajících smluv sebou přináší i zvyšující počet oblastí, které se řeší kvalifikovanou většinou místo jednomyslností.

Hlasování kvalifikovanou většinou je dosud takové, že je mezi členské země rozděleno určité množství hlasů. Tyto hlasy musí dojít k součtu, které jsou stanoveny, aby byl legislativní návrh přijat. Po Maastrichtské smlouvě to bylo 76, po Amsterodamské smlouvě 87 a po Smlouvě z Nice to bylo nejprve po východním rozšíření 232 a po přistoupení Rumunska a Bulharska 345 hlasů.

Z mé analýzy vyplývá, že váhy hlasů „velké čtyřky“⁶ po jednotlivých smlouvách klesaly. Zatímco každá zmíněná země měla po Maastrichtské smlouvě z celkového počtu hlasů přibližně 13,16 %, po dalších smlouvách už to bylo jen 11,49 % a 8,41 %. Smlouva z Nice nahrála ve prospěch těchto států tím, že kterýkoliv člen může požádat o přezkoumání, jestli kvalifikovaná většina zastupuje alespoň 62 % veškerého obyvatelstva Unie. Tohle pravidlo zohledňuje populaci v lidnatých krajinách.

⁶ Myslím tím Německo, Itálii, Francii a Velkou Británii.

Seznam literatury

- [1] BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
- [2] BEACH, Derek. *The dynamics of European integration: why and when EU institutions matter*. Palgrave macmillan, 2005. 304 s. ISBN 1-4039-3634-X.
- [3] BOOKER, Christopher; NORTH, Richard. *Skryté dějiny evropské integrace od roku 1918 do současnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2006. 623 s. ISBN 80-7364-026-0.
- [4] FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
- [5] FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 2. doplněné a aktualizované vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [6] HAD, Miloslav; PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: ProKonzult, 2001. 86 s. ISBN 80-86345-06-8.
- [7] HAD, Miloslav; URBAN, Luděk. *První pilíř Evropské unie*. Praha: Midan Tatry, 2000. 165 s. ISBN 80-85864-88-6.
- [8] JANÍČEK, Ladislav; DRDLA, Miloš; RAIS, Karel. *Evropská unie instituce, ekonomická, bezpečnostní a sociální politika*. Praha: Computer Press, 2002. 294 s. ISBN 80-7226-819-8.
- [9] KANIOK, Petr. *Předsednictví Rady EU příběh půlstoletí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 173 s. ISBN 978-80-210-4765-5.
- [10] KÖNIG, Petr; LACINA, Lubor; PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*. Brno: Barrister & Principal, 2007. 402 s. ISBN 978-80-7364-044-6.
- [11] MAŇÁK, Martin. *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*. Praha: DECIBEL production, 2000. 84 s. ISBN 80-85864-77-0.
- [12] MOREAU DEFARGES, Philippe. *Evropské instituce*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 221 s. ISBN 80-246-0086-2.

- [13] PELTRÁM, Antonín. *Evropská integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2849-0.
- [14] PIKNA, Bohumil. *Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje proti mezinárodnímu terorismu)*. Praha: Linde Praha, 2002. 473 s. ISBN 80-7201-383-1.
- [15] PLECHANOVÁ, Běla. *Institucionální vývoj Evropské unie od Maastrichtské smlouvy k východnímu rozšíření*. Praha: Karolinum, 2004. 355 s. ISBN 80-246-0800-6.
- [16] PLECHANOVÁ, Běla. *Evropská unie na počátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. 215 s. ISBN 80-246-1154-6.
- [17] ZBÍRAL, Robert. *Institucionální rámec Evropské unie*. Praha: Linde Praha, 2007. 239 s. ISBN 978-80-7201-682-2.

Seznam elektronických zdrojů

- [1] Euroskop.cz. *Amsterodamská smlouva* [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/gallery/2/764-amsterdam.pdf>>
- [2] Euroskop.cz. *Irské referendum* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/44/13923/clanek/irске-referendum-lide-se-bali-hlasovat-proti/>>
- [3] Euroskop.cz. *Lisabonská smlouva* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>>
- [4] Euroskop.cz. *Niceská smlouva* [online]. [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/gallery/2/765-nice.pdf>>
- [5] Euroskop.cz. *Smlouva o Ústavě pro Evropu* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>>
- [6] Vláda České republiky. *Lisabonská smlouva* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/lisabonska-smlouva/lisabonska-smlouva-78697/>>
- [7] Vláda České republiky. *Ratifikace Lisabonské smlouvy* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/>>

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Tabulka č. 1:	Váha hlasů po Maastrichtské smlouvě	32
Tabulka č. 2:	Rozdíl mezi dvanácti a patnácti členy Unie	36
Tabulka č. 3:	Váha hlasů po Amsterdamské smlouvě	38
Tabulka č. 4:	Váha hlasů po Smlouvě z Nice	40
Graf č. 1:	Váha hlasů po Maastrichtské smlouvě v %	33
Graf č. 2:	Váha hlasů po Amsterdamské smlouvě v %	38
Graf č. 3:	Váha hlasů po Smlouvě z Nice v %	41
Graf č. 4:	Váha hlasů po Lisabonské smlouvě do 31. října 2014	46
Obr. č. 1:	Maastrichtský chrám	14